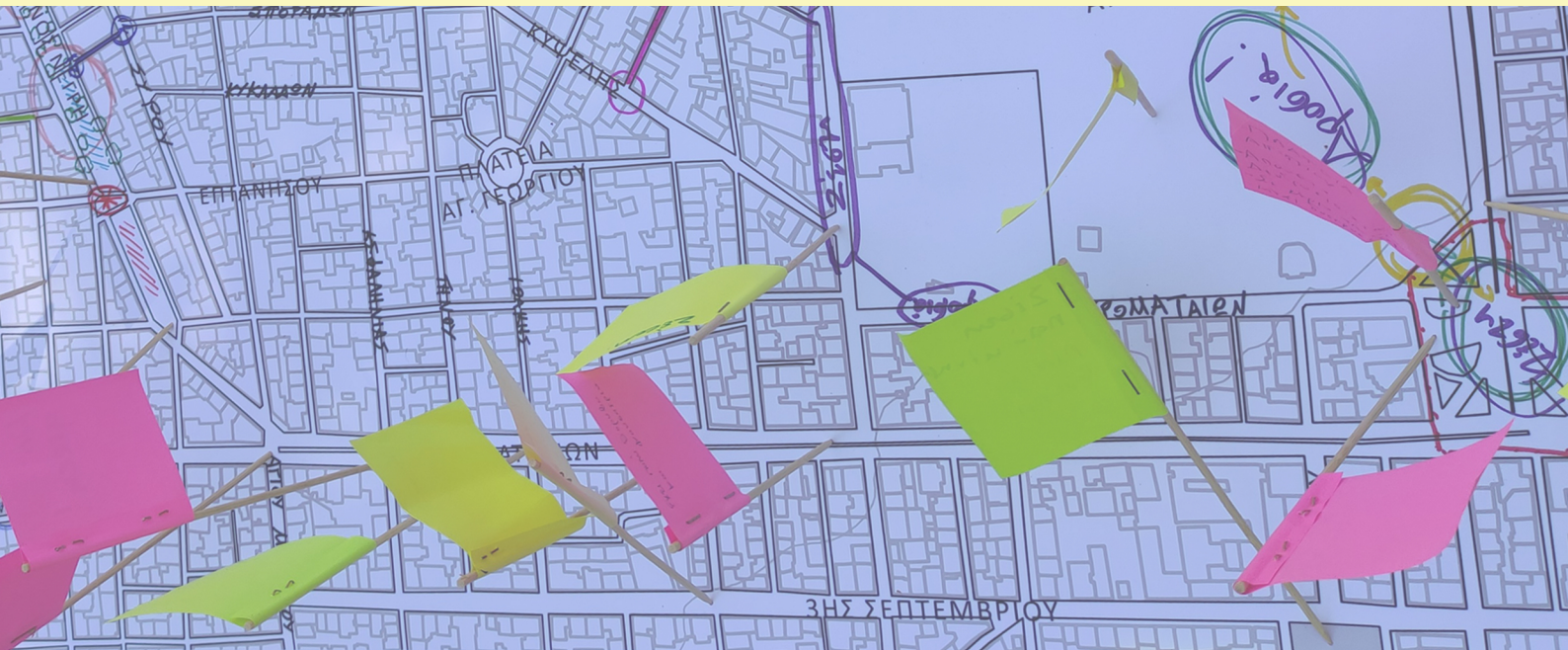

Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΧΩΡΙΚΟΥ,
ΑΣΤΙΚΟΥ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ
ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ
ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Το έργο "participatory LAB" χρηματοδοτείται από το Πράσινο Ταμείο στο πλαίσιο του άξονα προτεραιότητας 3: Συμμετοχικότητα Πολιτών «Καινοτόμες δράσεις με τους πολίτες» του χρηματοδοτικού προγράμματος «Φυσικό περιβάλλον & καινοτόμες δράσεις 2020».

Τεύχος Ηλεκτρονικού Οδηγού Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή

Συνοδευτική Αναφορά

Συγγραφική ομάδα: Ελένη Μουγιάκου (συντονισμός), Έμμη Καρίμαλη, Δημήτριος Πούλιος, Σοφία Τσάδαρη, Θάνος Ανδρίτσος, Αναστασία Χρηστάκη, Γιούλη Αθουσάκη, Γιάννης Παρασκευόπουλος

Παραδοτέο Π3.5 – participatory LAB

24/11/2021

Προτεινόμενη Βιβλιογραφική Αναφορά:

COMMONSPACE. 2021. Τεύχος Ηλεκτρονικού Οδηγού Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Περιεχόμενα

1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
1.1.	Τι είναι αυτός ο οδηγός.....	5
1.2.	Σε ποιους απευθύνεται	6
1.3.	Παραδείγματα άλλων εγχειριδίων.....	7
1.3.1.	Community Development Toolkit – Kylie Eastley Consultancy, Tasmania Medicare Local & Neighbourhood Houses Tasmania	7
1.3.2.	Participatory Techniques and Tools – World Food Programme	8
1.3.3.	Landscape and Public Participation: The Experience of the Landscape Catalogues of Catalonia	8
1.3.4.	Community Engagement Toolkit for Planning (Queensland Government)	9
1.3.5.	10 Steps for Creating a Public Participation Plan (Albemarle County)	9
1.3.6.	Participation Tools for Better Community Planning.....	9
1.3.7.	Θεωρία και Μέθοδοι Συμμετοχικού Σχεδιασμού (Α. Στρατηγέα)	9
2.	ΑΠΟΘΕΤΗΡΙΟ ΓΝΩΣΗΣ - ΕΡΓΑΛΕΙΟΘΗΚΗ – TOOLBOX.....	10
2.1.	Η γενική δομή του αποθετηρίου.....	10
2.2.	Η δομή του αποθετηρίου γνώσης στο participatory LAB:	11
2.3.	Ηλεκτρονικός οδηγός στο αποθετήριο γνώσης	11
3.	ΟΡΙΣΜΟΙ, ΕΝΝΟΙΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	14
4.	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	17
4.1.	Σύνταξη Σχεδίου Συμμετοχικού Σχεδιασμού	18
4.2.	Βήματα (Φάσεις ή Στάδια)	18
4.2.1.	Βήμα 1 - Περιγραφή του έργου.....	19
4.2.2.	Βήμα 2 - Αξιολόγηση δημόσιου ενδιαφέροντος.....	19
4.2.3.	Βήμα 3 – Δημόσια εμπλοκή	21
4.2.4.	Βήμα 4 - Στόχοι της δημόσιας συμμετοχικής διαδικασίας	23
4.2.5.	Βήμα 5 – Επιλογή μεθόδων και τεχνικών	26
4.2.6.	Βήμα 6 - Χρονοδιάγραμμα και προγραμματισμός	26
4.2.7.	Βήμα 7 - Ανάλυση εμπλεκόμενων φορέων.....	27
4.2.8.	Βήμα 8 - Ρόλοι και αρμοδιότητες.....	27
4.2.9.	Βήμα 9 - Στρατηγική επικοινωνίας.....	29
4.2.10.	Βήμα 10 - Αξιολόγηση	30

5.	ΜΕΘΟΔΟΙ – ΤΕΧΝΙΚΕΣ – ΕΡΓΑΛΕΙΑ	31
5.1.	Προσδιορισμός του προβλήματος	32
5.2.	Ανάλυση εμπλεκομένων φορέων	33
5.3.	Καθορισμός του πιθανού στόχου ή ενός πλαισίου αποτελεσμάτων	34
5.4.	Διαλέξεις ειδικής γνώσης	35
5.5.	Σχεδιασμός των δράσεων	35
5.6.	Σχεδιαστικά / θεματικά εργαστήρια / Εργαστήρια ιδεών	37
5.7.	Open house (έκθεση των τελικών προτάσεων) και τελικό εργαστήριο σύνθεσης κοινής πρόταση	37
5.8.	Επιτροπές	37
5.9.	Διαβούλευση με το ευρύ κοινό.....	37
5.10.	Πλατφόρμες και ηλεκτρονικά εργαλεία	38
6.	ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ PARTICIPATORY LAB.....	47
	ΑΝΑΦΟΡΕΣ	60

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το **participatory LAB** ανήκει σε μια ευρύτερη πρωτοβουλία της COMMONSPACE που αποσκοπεί στη δημιουργία μεθοδολογιών και υποστηρικτικών εργαλείων συμμετοχικού σχεδιασμού που υποστηρίζουν σχέδια έργα και δράσεις για την προσαρμογή στην κλιματική. Επικεντρώνεται σε θέματα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή του δομημένου περιβάλλοντος των πόλεων και του αστικού πρασίνου. Δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην υποστήριξη έργων και δράσεων σχεδιασμού πράσινων υποδομών και προσεγγίσεων με βάση το οικοσύστημα σε αστικές περιοχές με στόχο την αύξηση της ανθεκτικότητάς τους στην κλιματική αλλαγή. Στο πλαίσιο του έργου δημιουργήθηκε ο παρών ηλεκτρονικός οδηγός, με στόχο τη διευκόλυνση ενσωμάτωσης συμμετοχικών διαδικασιών στον χωρικό, αστικό και περιβαλλοντικό σχεδιασμό για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Το participatory LAB έρχεται σε άμεση συνάφεια με τις κοινοτικές και εθνικές πολιτικές και στρατηγικές για την προστασία του περιβάλλοντος και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και με τις κατευθύνσεις για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Επίσης, ακολουθεί και προωθεί τις παγκόσμιες και ευρωπαϊκές πολιτικές για την ενίσχυση της διαφάνειας και της δημοκρατικής λήψης αποφάσεων καθώς και για την υιοθέτηση συμμετοχικών διαδικασιών τόσο για τη λήψη αποφάσεων δημόσιου συμφέροντος όσο και για τον χωρικό σχεδιασμό.

Σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, οι συμμετοχικές διαδικασίες που αναλύονται στον παρών ηλεκτρονικό οδηγό έχουν άμεση σχέση με:

- τα Περιφερειακά Σχέδια Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή
- τις Στρατηγικές Ανθεκτικότητας των πόλεων για το 2030
- τα Σχέδια Δράσης Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή
- τα Τοπικά Σχέδια Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή σε επίπεδο δήμου
- την εξειδίκευση έργων και δράσεων των ΒΑΑ και ΟΧΕ της νέας προγραμματικής περιόδου.

Σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, τόσο το participatory LAB όσο και ο ηλεκτρονικός οδηγός, έχουν συγγένεια με σειρά κειμένων και σχεδίων δράσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη και το συμμετοχικό σχεδιασμό και ειδικότερα με:

- τη Νέα Αστική Ατζέντα που υιοθετήθηκε το 2016, στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών Habitat III στο Κίτο.
- Την Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών με τίτλο «From Local to European: Putting citizens at the centre of the EU agenda», του 2019.
- Τη Συμφωνία των Παρισίων / Σύμβαση- Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή, που η Ελλάδα επικύρωσε το 2016.

Στη Νέα Αστική Ατζέντα, που αποτελεί ένα προγραμματικό κείμενο για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, περιγράφεται συγκεκριμένα στην Θέση 13, το όραμα για πόλεις που είναι

«συμμετοχικές, προωθούν τη συμμετοχή στα κοινά δίνοντας προτεραιότητα σε ασφαλείς, περιεκτικούς, προσβάσιμους, πράσινους και ποιοτικούς δημόσιους χώρους».

Στη Συμφωνία των Παρισίων, που αποτελεί έναν σημαντικό οδικό χάρτη που δεσμεύει τις κυβερνήσεις ως προς την υιοθέτηση μέτρων για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης, αναφέρεται ότι «οι δράσεις προσαρμογής θα πρέπει να ακολουθούν μια προσέγγιση ανά χώρα, ευαισθητοποιημένη ως προς τη διάσταση του φύλου, συμμετοχική και πλήρως διαφανή, που να λαμβάνει υπόψη τις ευάλωτες ομάδες, τις κοινότητες και τα οικοσυστήματα».

Τέλος, η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών που αναφέρθηκε παραπάνω, έχει ως συγκεκριμένη εστίαση την ανάγκη ενίσχυσης της συμμετοχικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων για την βελτίωση της ποιότητας και της διαφάνειας σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε οι πολίτες να αισθάνονται κτήμα τους τις πολιτικές και το σχεδιασμό που υιοθετείται.

Οι συμμετοχικές διαδικασίες κάνουν την εμφάνισή τους κυρίως κατά το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, προσαρμοσμένες σε ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων και πολιτικών, μέσα από τη ματιά διαφορετικών επιστημονικών ειδικοτήτων (οικονομολόγων, περιβαλλοντολόγων, κοινωνιολόγων). Ιστορικά, εμφανίζονται σε διάφορες μορφές, από την κοινωνική έρευνα και την έρευνα αγοράς, μέχρι την ανάπτυξη χωρικών αναπτυξιακών πολιτικών και τον χωρικό σχεδιασμό με βάση συμμετοχικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Ο χωρικός σχεδιασμός στρατηγικά αποσκοπεί στην επίλυση χώρο-κοινωνικών προβλημάτων και στην θεσμοθέτηση/ανάπτυξη συγκεκριμένων χωρικών πολιτικών, χρήσεων γης κ.α.. Αποβλέπει δηλαδή, στη βελτίωση και τον μετασχηματισμό του χώρου καθώς και του τρόπου που οι πολίτες σχετίζονται με αυτόν, επηρεάζοντας τις δραστηριότητες και τη συμπεριφορά τους. Η απαρχή για την προώθηση των συμμετοχικών προσεγγίσεων στον σχεδιασμό βρίσκεται κατά κύριο λόγο στην ανάγκη: α) διαχείρισης των συγκρούσεων που αναπτύσσονται ήδη από τη μέση του 20ου αιώνα μεταξύ εξέλιξης της τεχνολογίας/επιστήμης και του κοινωνικού συνόλου και β) διαχείρισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων, ειδικά από την δεκαετία του 1960 και μετά.

Με βάση τα παραπάνω, γίνεται κατανοητό ότι ο χωρικός σχεδιασμός και η αναπτυξιακή πολιτική για τη βιωσιμότητα, αποτελεί μια στρατηγική, η οποία οφείλει να εγκολπώνει τη συμμετοχικότητα, ώστε να επωφεληθεί από αυτή και να δώσει την ευκαιρία σε έναν σχεδιασμό που θα ανταποκρίνεται άμεσα στις ανάγκες του κοινού. Έτσι, οι σύγχρονες αναπτυξιακές πολιτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη από την τοπική μέχρι την παγκόσμια κλίμακα πρέπει να συνδεθούν με τις θεωρητικές και πρακτικές εξελίξεις στο συμμετοχικό σχεδιασμό. Η Διεθνής Ένωση για τη Δημόσια Συμμετοχή (International Association for Public Participation – IAP2) υποστηρίζει εδώ και χρόνια πως η διάταξη της Agenda 21 του Ρίο για τη βιώσιμη ανάπτυξη οφείλει να υιοθετήσει ενεργά τις αρχές των συμμετοχικών διαδικασιών, όπως είχε αρχικά προβλέψει, στις αναπτυξιακές πολιτικές της βιωσιμότητας και να προάγει άμεσα την εκπαίδευση για τον συμμετοχικό σχεδιασμό στο όνομα του τριπτύχου της βιωσιμότητας: κοινωνική ισότητα-οικονομική ανάπτυξη-περιβαλλοντική διάσταση.

Στο πλαίσιο του χωρικού και περιβαλλοντικού σχεδιασμού έχουν θεσμοθετηθεί και εκπονούνται πλήθος μελετών στις οποίες βρίσκονται θεσμικά ενσωματωμένες διαδικασίες διαβούλευσης (πχ Περιφερειακά Σχέδια για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή– ΠΕΣΠΚΑ, Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας-ΣΒΑΚ). Η έννοια του συμμετοχικού σχεδιασμού διατυπώνεται, αλλά δεν έχει επαρκώς θεσμοθετηθεί η ουσιαστική ενσωμάτωσή της, και συνήθως η αξιοποίηση των συμμετοχικών μεθοδολογιών έχει παραμείνει ανεπαρκής.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δυνατότητες εισαγωγής διαδικασιών και εργαλείων συμμετοχικού σχεδιασμού στον Ολοκληρωμένο Σχεδιασμό Βιώσιμης Ανάπτυξης, που συνδέει τις χωρικές με τις αναπτυξιακές πολιτικές, χρησιμοποιώντας τα εργαλεία της Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης. Η ενσωμάτωση διαδικασιών συμμετοχικού σχεδιασμού ήδη από το στάδιο της ανάλυσης είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς, σε διαφορετική περίπτωση, η συμμετοχή των πολιτών δεν μπορεί να υπερβεί τη διαδικασία της τυπικής διαβούλευσης επί προκαθορισμένων στρατηγικών.

Τέλος, η συγκρότηση του προγράμματος υλοποίησης του ολοκληρωμένου σχεδιασμού βιώσιμης ανάπτυξης απολήγει στην σύνταξη ενός επιχειρησιακού προγράμματος συγκεκριμένων έργων και δράσεων με σαφές χρονοδιάγραμμα και αναφορά στις δυνατότητες χρηματοδότησης. Πέρα από τις τυπικές διαδικασίες διαβούλευσης του προγράμματος με το κοινό, τους φορείς και τους ειδικούς, η ενσωμάτωση του συμμετοχικού σχεδιασμού συνεπάγεται και δομημένες διαδικασίες συμμετοχικής διαχείρισης και παρακολούθησης της πορείας του, με δυνατότητες αξιολόγησης, επαναπροσδιορισμού και διαδικασιών ανάδρασης.

Μια σημαντική ανάγκη αλλά και ευκαιρία για τη μελλοντική εφαρμογή συμμετοχικών διαδικασιών είναι η εκπόνηση των Τοπικών Χωρικών Σχεδίων και των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών για την προστασία και την ανάδειξη των σημαντικών αντικειμένων περιβαλλοντικής προστασίας στην έκτασή τους. Τόσο αυτές οι μελέτες, όσο και άλλες, θα εκπονηθούν μέσα στα επόμενα χρόνια σε εκτεταμένη κλίμακα στην Ελλάδα.

Εν κατακλείδι, ο συμμετοχικός σχεδιασμός και οι διαδικασίες διαβούλευσης γενικότερα, είναι αναγκαίες για τον εκδημοκρατισμό των δημόσιων και αναπτυξιακών πολιτικών σε διάφορες κλίμακες από την τοπική, μέχρι την εθνική και την υπερεθνική. Επιπλέον, έχουν ιδιαίτερη εφαρμογή και χρησιμότητα σε πολιτικές για το περιβάλλον, τη χωροταξία και την τοπική/περιφερειακή ανάπτυξη που είναι κρίσιμες διαδικασίες για σχέδια και έργα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Σε αυτό το πλαίσιο, τόσο το participatory LAB, όσο και ο ηλεκτρονικός οδηγός μπορούν να υποβοηθήσουν και να υποστηρίξουν τη δημόσια συμμετοχή, ανοίγοντας ταυτόχρονα ένα καινοτόμο δρόμο εφαρμογής τους.

1.1. Τι είναι αυτός ο οδηγός

Το παρόν τεύχος επιχειρεί να αποτελέσει έναν ηλεκτρονικό οδηγό ενσωμάτωσης των μεθόδων του συμμετοχικού σχεδιασμού στις χωρικές, αναπτυξιακές και περιβαλλοντικές μελέτες, δράσεις, σχέδια και στρατηγικές. Ο οδηγός αυτός δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου «**participatory LAB: Εργαστήριο Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού**

Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το **Πράσινο Ταμείο στο πλαίσιο του άξονα προτεραιότητας 3: Συμμετοχικότητα Πολιτών «Καινοτόμες δράσεις με τους πολίτες» του χρηματοδοτικού προγράμματος «Φυσικό περιβάλλον & καινοτόμες δράσεις 2020».**

Επιλέχθηκε η ηλεκτρονική μορφή μέσω του αποθετηρίου γνώσης του participatory LAB, ώστε να επιτυγχάνεται η συνεχής ενημέρωση με νέες τεχνικές και εργαλεία. Ο ηλεκτρονικός οδηγός βρίσκεται στον επόμενο σύνδεσμο: [Ηλεκτρονικός Οδηγός](#). Το παρόν τεύχος αποτελεί μέρος του ηλεκτρονικού οδηγού και διευκολύνει όσους και όσες δεν είναι εξοικειωμένοι/ες με τις νέες τεχνολογίες, παρουσιάζοντας τη θεματολογία με πιο παραδοσιακό τρόπο.

Ο οδηγός αυτός αντλώντας από διεθνή υποδείγματα και καλές πρακτικές επιχειρεί την προσαρμογή τους στα δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας.

Στο πλαίσιο του οδηγού προσδιορίζεται η έννοια του ίδιου του συμμετοχικού σχεδιασμού με βάση τη σχετική βιβλιογραφία και οριοθετείται από τυπικές διαδικασίες απλής ενημέρωσης ή διαβούλευσης. Περιγράφεται επιπλέον το υποκείμενο του συμμετοχικού σχεδιασμού, το οποίο είναι πολύπτυχο και δεν περιορίζεται στις κοινωνικές ομάδες των κατοίκων κάθε περιοχής μελέτης, ούτε γενικά στο κοινό και το ενδιαφερόμενο κοινό. Αναδεικνύεται με αυτόν τον τρόπο η διαδικασία προσδιορισμού του υποκειμένου του συμμετοχικού σχεδιασμού σαν ένα απαραίτητο και καθόλου αυτονόητο στάδιο οργάνωσης και διεξαγωγής του.

Επιπλέον αναπτύσσεται η μεθοδολογία οι τεχνικές και τα εργαλεία του συμμετοχικού σχεδιασμού, αναλυτικά και κατά φάσεις, επιχειρώντας την συμπερίληψη όλων των διαστάσεων. Υπό αυτή την έννοια ο παρόν οδηγός αποτελεί και μία εργαλειοθήκη (toolkit) συμμετοχικού σχεδιασμού, η οποία φιλοδοξεί να καλύψει το μεγαλύτερο εύρος πιθανών χρήσεων.

1.2. Σε ποιους απευθύνεται

Ο ηλεκτρονικός οδηγός έχει απευθύνεται κυρίως σε:

- Τοπικά γραφεία των δήμων για την κλιματική αλλαγή, τα τμήματα Ανθεκτικότητας και Προγραμματισμού. Υποστηρίζει την ενσωμάτωση συμμετοχικών διαδικασιών στη σύνταξη Τοπικών Σχεδίων Προσαρμογής στην Κλιματική και τα αντίστοιχα Σχέδια Δράσης. Επίσης στην εξειδίκευση μέτρων, έργων και δράσεων μέσω συμμετοχικού σχεδιασμού, προς χρηματοδότηση (πχ ΟΧΕ, ΣΒΑΑ)
- Διευθύνσεις Περιβάλλοντος των Περιφερειών που εκπονούν ή υλοποιούν Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή. Επίσης στην εξειδίκευση μέτρων, έργων και δράσεων μέσω συμμετοχικού σχεδιασμού, προς χρηματοδότηση και υλοποίηση.
- Υπηρεσίες δήμων, μελετητές του σχεδιασμού του χώρου, των πράσινων υποδομών, καθώς και ερευνητές και του κλίματος και των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή. Ενδεικτικά στην εκπόνηση, την εξειδίκευση των έργων και την υλοποίηση Σχέδιο Δράσης Βιώσιμης Ενέργειας (ΣΔΒΕ), Σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ), Τοπικών Χωρικών Σχεδίων (ΤΧΣ) και Αναπτυξιακών Σχεδίων μέσω συμμετοχικού σχεδιασμού.

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

- Φοιτητές/φοιτήτριες (προπτυχιακό, μεταπτυχιακό, διδακτορικό) στην εκπόνηση μελέτης περίπτωσης που αφορά σε Συμμετοχικό Σχεδιασμό για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή
- Φορείς της Κοινωνίας των Πολιτών, καθώς και Περιβαλλοντικές Ομάδες στη συγκρότηση πρότασης προς την πολιτεία

Βασικός στόχος είναι η χρήση του συμμετοχικού σχεδιασμού για: α) την παρακολούθηση και καταγραφή των δεδομένων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, β) την εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης κινδύνων που απορρέουν από την κλιματική αλλαγή, γ) την προώθηση σχεδίων δράσης για την πρόληψη των εν λόγω κινδύνων, δ) την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών γύρω από το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής με απώτερο στόχο την κινητοποίησή τους ώστε να αντιμετωπιστούν σε τοπικό επίπεδο οι αιτίες που την επιδεινώνουν.

Ειδικότερα απευθύνεται σε όλη την κοινότητα του **participatory LAB** που μελετά, τεκμηριώνει, μαθαίνει, διαδίδει και εφαρμόζει διαδικασίες συμμετοχικού σχεδιασμού για το δημόσιο χώρο, με στόχο την προσαρμογή των πόλεων στην κλιματική αλλαγή. Ο ηλεκτρονικός οδηγός θα φανεί ιδιαίτερα χρήσιμος σε:

- επαγγελματίες που ασχολούνται με το σχεδιασμό του δημοσίου χώρου (αρχιτέκτονες, χωροτάκτες, γεωπόνοι, κοινωνικοί επιστήμονες, κ.α.)
- άτομα του δημόσιου φορέα που έχουν στην αρμοδιότητά τους το σχεδιασμό, την παρακολούθηση και την επίβλεψη έργων και δράσεων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή
- επιστήμονες που ασχολούνται με θέματα κλιματικής αλλαγής (και ειδικότερα το φαινόμενο της αστικής θερμικής νησίδας)
- άτομα και ομάδες που ασχολούνται ενεργά με το συμμετοχικό σχεδιασμό του δημοσίου χώρου

1.3. Παραδείγματα άλλων εγχειριδίων

Στο σημείο αυτό γίνεται αναφορά σε άλλους οδηγούς από τους οποίους η ομάδα εργασίας εμπνεύστηκε και χρησιμοποίησε κατά τη συγγραφή του παρόντος εγχειριδίου. Ο κατάλογος θα ανανεώνεται συνεχώς:

<https://repository.participatorylab.org/dataset/community-development-toolkit>

1.3.1. Community Development Toolkit – Kylie Eastley Consultancy, Tasmania Medicare Local & Neighbourhood Houses Tasmania¹

Ο οδηγός Community Development Toolkit αποτελεί ένα επιτυχημένο υπόδειγμα ολιστικής προσέγγισης των μεθόδων, διαδικασιών και εργαλείων του συμμετοχικού σχεδιασμού, ο οποίος προέρχεται από την νήσο Τασμανία της Αυστραλίας. Ο οδηγός αυτός είναι εστιασμένος σε σχετικά μικρής κλίμακας δράσεις με χωρικό αντίκτυπο στην κλίμακα της κοινότητας – γειτονιάς και περιέχει πέρα από μία αναλυτική και εκτενή παλέτα εργαλείων συμμετοχικού σχεδιασμού, μία εύληπτη περιγραφή του συνόλου των πιθανών διαδικασιών

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

μιας συμμετοχικής δράσης, ξεκινώντας από το μηδέν και μη θεωρώντας τίποτα δεδομένο. Με αυτόν τον τρόπο, ο οδηγός αυτός είναι δυνατόν να απευθυνθεί σε κάθε πρόσωπο που εμπλέκεται και δράσεις τοπικής – κοινοτικής ανάπτυξης, ανεξάρτητα από την ειδικότητα και την επιστημονική του κατάρτιση.

Ο οδηγός εκκινεί από τον ορισμό της έννοιας του σχεδίου ή προγράμματος κοινοτικής ανάπτυξης, την αναγκαιότητα ακριβούς περιγραφής της δράσης ή του έργου, τον απαραίτητο προσδιορισμό της αναγκαιότητάς του για την κοινότητα στην οποία απευθύνεται, τον προσδιορισμό της ομάδας σχεδιασμού και των ενδιαφερομένων (stakeholders), της οργάνωσης του χρονοδιαγράμματος και του επιχειρησιακού προγραμματισμού των δράσεων. Επεκτείνεται σε προτεινόμενες μεθόδους χρηματοδότησης και προώθησης του έργου, στην καταγραφή του και στις μεθόδους αξιολόγησης των αποτελεσμάτων του. Στο τελευταίο μέρος του οδηγού, αυτό της εργαλειοθήκης, αναπτύσσονται συστηματικά και εύληπτα πλήθος εργαλείων συμμετοχικού σχεδιασμού με υποβοηθητικά σχήματα και πίνακες για άμεση εφαρμογή, όπου αυτό είναι απαραίτητο.

1.3.2. Participatory Techniques and Tools – World Food Programme²

Ο οδηγός αυτός, ο οποίος είναι εκτενέστατος και αρθρώνεται σε πέντε επιμέρους ενότητες, έχει σχεδιαστεί για την υποβοήθηση της εμπλοκής τοπικών κοινοτήτων αναπτυσσόμενων χωρών σε αναπτυξιακά προγράμματα, τα οποία κατά κανόνα σχετίζονται με τη διατροφική ασφάλεια. Παρόλο που το παραπάνω πλαίσιο δραστηριοποίησης είναι πολύ διαφοροποιημένο από οτιδήποτε θα συναντήσουμε στον ελληνικό χώρο και γενικότερα σε μία ανεπτυγμένη χώρα στην περιφέρεια έστω της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η εκτενής, επιστημονικά άρτια και ταυτόχρονα εύληπτη λόγω της παράθεσης αναλυτικών παραδειγμάτων για κάθε περίπτωση, ανάπτυξη της θεματολογίας, διαθέτει ενδιαφέρον για κάθε περίπτωση ενσωμάτωσης του υποδείγματος του συμμετοχικού σχεδιασμού σε δράσεις και προγράμματα.

1.3.3. Landscape and Public Participation: The Experience of the Landscape Catalogues of Catalonia³

Πολύτιμος οδηγός από το Παρατηρητήριο για το Τοπίο της Καταλονία (Landscape Observatory) ο οποίος παράχθηκε για να υποστηρίξει τις απαραίτητες συμμετοχικές διαδικασίες κατά τη συγκρότηση των Καταλόγων του Τοπίου της Καταλονίας, λαμβάνοντας υπόψη τον τρόπο που οι άνθρωποι προσλαμβάνουν, κατανοούν και αισθάνονται το τοπίο. Πολύ σημαντική διαδικασία που οδηγεί σε καλύτερο σχεδιασμό, διαχείριση και προστασία, όχι μόνο τα εξαιρετικά τοπία της περιοχής αλλά όλα τα τοπία.

Ο οδηγός αυτός ενσωματώνει στην επιστημονική διαδικασία της χαρτογράφησης του τοπίου, την υποκειμενική άποψη των ανθρώπων που ζουν, εργάζονται και επισκέπτονται τον τόπο. Ο οδηγός αποτελεί πλήρη μεθοδολογικό εγχειρίδιο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί εκτός από την ανάλυση των τύπων του τοπίου και για τον σχεδιασμό αναπτυξιακών δράσεων. Χρησιμοποιεί και προτείνει τεχνικές διαβούλευσης, προσεκτικά σχεδιασμένες ώστε να ενσωματώνουν όλες τις φωνές που έχουν να εκφράσουν κάτι σημαντικό. Περιλαμβάνει

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

ποσοτικές, ποιοτικές και διαλογικές μεθόδους αλλά και παραδείγματα εργαλείων, ερωτηματολογίων και προσεγγίσεων.

1.3.4. Community Engagement Toolkit for Planning (Queensland Government)⁴

Αυτός ο οδηγός δίνει έμφαση στην αποτελεσματική εμπλοκή της κοινότητας στο σχεδιασμό. Υποστηρίζει την τοπική κυβέρνηση (στο Queensland) να αναπτύσσει στρατηγικές εμπλοκής της κοινότητας για:

- Την προετοιμασία νέων εργαλείων τοπικού σχεδιασμού
- Την τροποποίηση υφιστάμενων διαδικασιών τοπικού σχεδιασμού

Δίνει έμφαση στην προετοιμασία της επικοινωνιακής στρατηγικής. Το γεγονός ότι είναι ηλεκτρονικής μορφής φιλοδοξεί να γίνει ένα αποθετήριο σχετικής γνώσης.

1.3.5. 10 Steps for Creating a Public Participation Plan (Albemarle County)⁵

Ένα πολύ χρήσιμο υπόδειγμα σε δέκα απλά βήματα για τη σύνταξη του πλάνου συμμετοχικής δημόσιας διαδικασίας. Συμβάλει με άμεσο τρόπο στην ανάπτυξη και οργάνωση συμμετοχικών διαδικασιών ώστε να εφαρμοστούν με τον πιο χρήσιμο και αποτελεσματικό τρόπο.

1.3.6. Participation Tools for Better Community Planning⁶

Σημαντικός οδηγός ο οποίος δίνει έμφαση στην κοινοτική ανάπτυξη.

1.3.7. Θεωρία και Μέθοδοι Συμμετοχικού Σχεδιασμού (Α. Στρατηγέα)⁷

Πρόκειται για σημαντικό ηλεκτρονικό βιβλίο στα ελληνικά, το οποίο ...

«προσφέρει το εκπαιδευτικό υλικό που απαιτείται για μία πρώτη προσέγγιση στη διδασκαλία των ζητημάτων που αφορούν στις συμμετοχικές προσεγγίσεις στο σχεδιασμό του χώρου σε ένα φάσμα επιστημονικών αντικειμένων. Στόχος του είναι να θέσει τις απαιτούμενες βάσεις, τόσο από θεωρητική όσο και από μεθοδολογική σκοπιά, στην εκπαίδευση νέων επιστημόνων και να καταστήσει αυτούς φορείς αλλαγής των σύγχρονων προσεγγίσεων στα θέματα του σχεδιασμού. Ταυτόχρονα, επιχειρεί να εκπαιδεύσει αυτούς σε μία νέα θεώρηση στο ρόλο τους ως ενεργών και υπεύθυνων πολιτών, 'πυρήνων' για την ανάπτυξη της συμμετοχικής κουλτούρας στην Ελληνική κοινωνία. Τέλος, φιλοδοξεί να δώσει σε όλους εκείνους που ενδιαφέρονται για τα ζητήματα του συμμετοχικού σχεδιασμού (φορείς λήψης αποφάσεων, επαγγελματίες μηχανικούς, κ.λπ.) έναν 'οδηγό' για την καλύτερη κατανόηση των εννοιών και της χρησιμότητας των συμμετοχικών προσεγγίσεων, που μπορούν να αξιοποιηθούν σε ένα φάσμα προβλημάτων και διαφορετικά επιστημονικά αντικείμενα».

Αποτελεί βασική πηγή γνώσης και βιβλιογραφικής αναφοράς, τόσο για τους ορισμούς του παρόντος, όσο και για τεχνικές και μεθόδους συμμετοχικού σχεδιασμού.

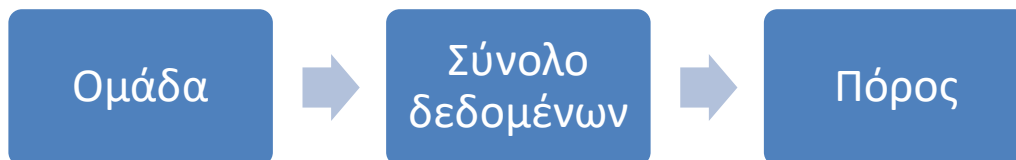
2. ΑΠΟΘΕΤΗΡΙΟ ΓΝΩΣΗΣ - ΕΡΓΑΛΕΙΟΘΗΚΗ - TOOLBOX⁸

Στο πλαίσιο του έργου participatory LAB, αναπτύσσεται αποθετήριο γνώσης, όπου μπορεί να αναζητηθούν κείμενα, νόμοι, άρθρα, οδηγοί, templates, data και videos πάνω σε θεματικές για τον σχεδιασμό, την κλιματική αλλαγή, τις συμμετοχικές διαδικασίες και το περιβάλλον. Επιπλέον, μέσα από το repository (αποθετήριο γνώσης) οι χρήστες που συνδέονται, γίνονται μέλη του φορέα participatory LAB και μπορούν πέρα από το να αναζητήσουν υλικό, να μοιραστούν υλικό και γνώση.

Το Ηλεκτρονικό Αποθετήριο Γνώσης στοχεύει στην κωδικοποίηση υπάρχουσας εμπειρίας και γνώσης σε διάφορα θεματικά πεδία εφαρμογής. Λειτουργεί ως ενιαίο/μοναδικό σημείο συγκέντρωσης, ταξινόμησης, κατηγοριοποίησης, επισήμανσης και ευρετηρίασης δομημένου και αδόμητου περιεχομένου που εξυπηρετούν τη λειτουργία του participatory LAB. Το περιεχόμενο μπορεί να αφορά σε δεδομένα, νομοθεσία, καλές/κακές πρακτικές, παραδείγματα εφαρμογής λύσεων. Το Αποθετήριο βασίζεται στο, πιο διαδεδομένο λογισμικό για τη διαχείριση ανοιχτών δεδομένων, CKAN [<https://ckan.org/>].

2.1. Η γενική δομή του αποθετηρίου

Για την οργάνωση και τη δημοσίευση του υλικού του participatory LAB χρησιμοποιήθηκε το ηλεκτρονικό αποθετήριο CKAN. Η κατηγοριοποίηση των δεδομένων καθορίστηκε από τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η βάση του CKAN και το βάθος καταχώρησης των δεδομένων το οποίο διαθέτει και είναι το εξής:

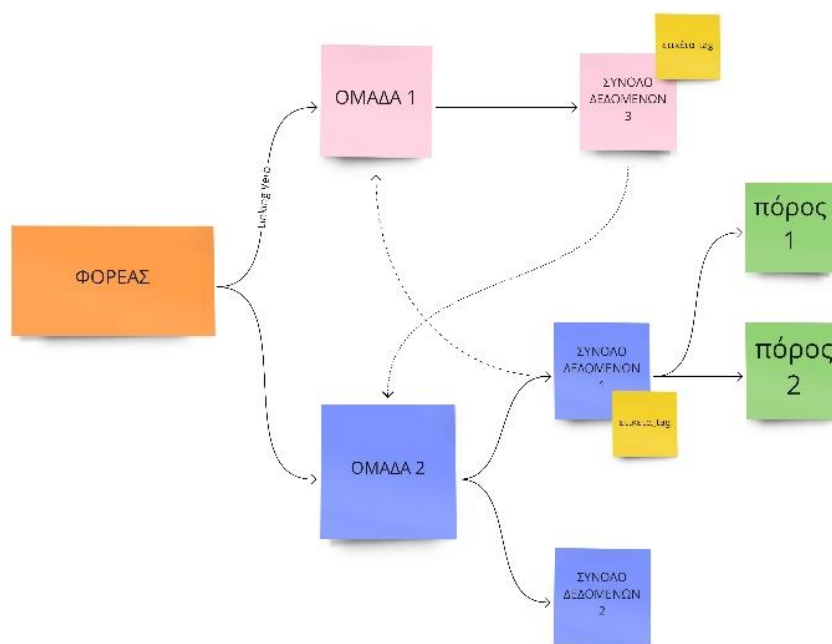
Η μικρότερη μονάδα data η οποία μπορεί να αναπτυχθεί είναι ο πόρος, ο οποίος μεταξύ άλλων formats δύναται να έχει την μορφή αρχείου word, pdf, jpeg, png, οπτικοακουστικού υλικού, ή ιστοσελίδας. Ένα σύνολο δεδομένων συντίθεται από έναν ή περισσότερους πόρους. Χρήσιμο για την οργάνωση και την αναζήτηση του υλικού αποτελούν οι ετικέτες (tags), οι οποίες αποδίδονται στα σύνολα δεδομένων και χαρακτηρίζουν τους πόρους τους. Οι ετικέτες αποτελούν εύκολο εργαλείο αναζήτησης για τον χρήστη, ο οποίος εγγράφεται στη βάση. Τα σύνολα δεδομένων μπορούν να οργανωθούν σε ομάδες. Ένα σύνολο δεδομένων μπορεί να ανήκει σε περισσότερες από μία ομάδες, δυνατότητα η οποία διευκολύνει την

οργάνωση των αρχείων σε πολλαπλές κατηγορίες και ενότητες ανάλογα με το περιεχόμενο και τη θεματική τους.

Οι ομάδες και τα σύνολα δεδομένων μπορούν να ανήκουν σε έναν Φορέα. Ο προσδιορισμός του φορέα δίνει τη δυνατότητα του καθορισμού της πρόσβασης στα δεδομένα. Οι πόροι που ανήκουν σε έναν φορέα μπορεί να είναι δημόσιοι ή ιδιωτικοί. Στην περίπτωση που ο φορέας δηλώνεται ως ιδιωτικός, δίνεται η επιλογή τα δεδομένα να είναι ορατά μόνο σε όσες/όσους είναι εγγεγραμμένοι/ες χρήστες στον συγκεκριμένο φορέα.

2.2. Η δομή του αποθετηρίου γνώσης στο participatory LAB:

Οι δυνατότητες και η δομή του αποθετηρίου φαίνεται στο παρακάτω σχεδιάγραμμα

Εικόνα 1: Δομή αποθετηρίου

Κεντρικός φορέας του αποθετηρίου γνώσης αποτελεί το participatory LAB. Οι ομάδες, οι οποίες έχουν οργανωθεί με βάση την κύρια θεματική κατηγοριοποίηση του υλικού είναι οι εξής:

- Συμμετοχικές Διαδικασίες
- Βιβλιογραφία
- Κλιματική Αλλαγή
- Νομοθετικό Πλαίσιο
- Κατάλογοι-Οδηγοί

2.3. Ηλεκτρονικός οδηγός στο αποθετήριο γνώσης

Ο Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή είναι μια Ομάδα του αποθετηρίου, μπορεί να προσπελαστεί στον επόμενο σύνδεσμο:

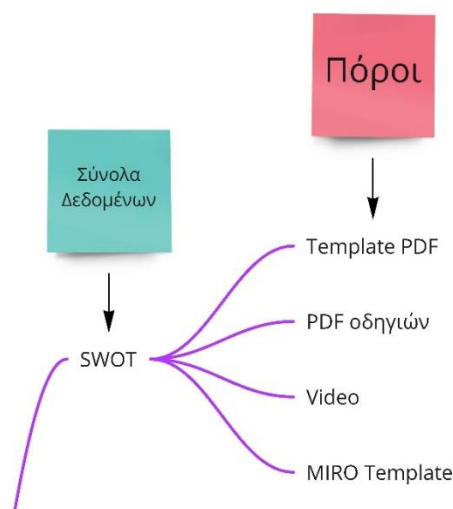
<https://repository.participatorylab.org/group/hiektrov1kos-odnyos>

Στην ομάδα αυτή κατατάσσονται σύνολα δεδομένων τα οποία αντιστοιχούν στα εργαλεία της Εργαλειοθήκης του participatory LAB, ενώ αναφέρονται και στην παρούσα αναφορά, η οποία αποτελεί και αυτή άλλο ένα Σύνολο Δεδομένων στον ηλεκτρονικό οδηγό. Έτσι, εντοπίζονται τα εξής σύνολα:

- Πλατφόρμα συμμετοχικού σχεδιασμού
- Διάγραμμα εμπλεκόμενων φορέων
- SWOT
- Ερωτηματολόγια
- Συλλογική χαρτογράφηση/ χωρική SWOT
- Δέντρο ιδεών
- Συζήτηση ανταλλαγής ιδεών
- Συμμετοχική περιήγηση
- Ανοιχτές εκδηλώσεις
- Συνεντεύξεις
- Δελφική μέθοδος
- Εργαλείο διάγνωσης κοινοτικού κεφαλαίου
- Νοητικοί χάρτες
- Παιχνιδιοποίηση
- Στατιστική ανάλυση
- Έρευνα πεδίου

Ως ετικέτα στα συγκεκριμένα σύνολα μπαίνει μεταξύ άλλων και η λέξη «Εργαλειοθήκη» ώστε να διευκολύνεται η αναζήτηση. Κάθε σύνολο δεδομένων περιέχει πόρους που αφορούν παραδείγματα, οδηγίες, ηλεκτρονικά templates και templates σε εκτυπώσιμη μορφή, ώστε να είναι χρήσιμα για τους χρήστες, για να τα χρησιμοποιήσουν. Τα σύνολα αυτά μπορεί να ανήκουν σε πάνω από μια Ομάδες. Θα εμπλουτίζονται διαρκώς.

Παρακάτω δίνεται ένα παράδειγμα, οργάνωσης των πόρων στο σύνολο δεδομένων SWOT.

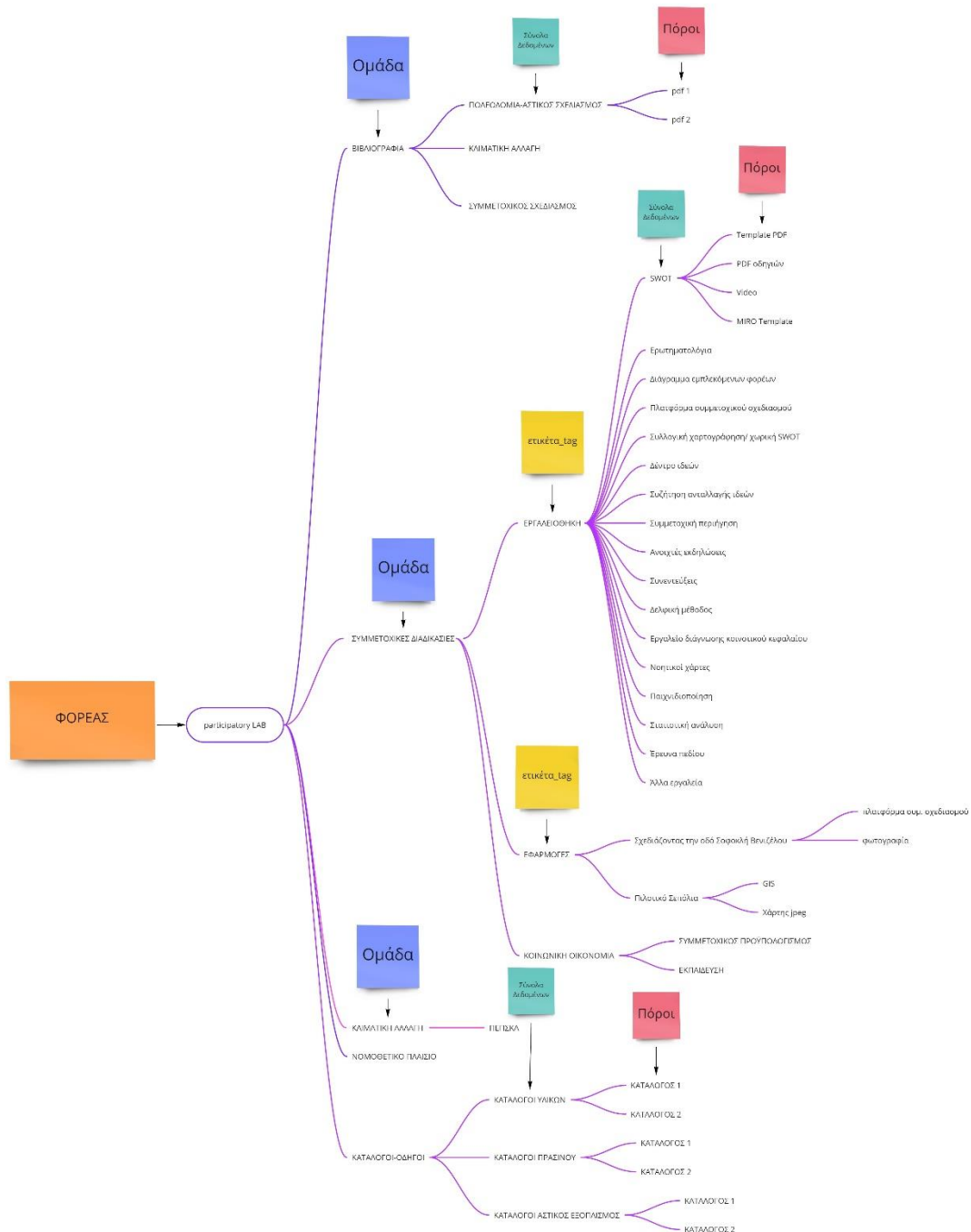

Εικόνα 2: Παράδειγμα οργάνωσης πόρων

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Για τη γενική δομή και οργάνωση του υλικού έχει αναπτυχθεί mind map σε μορφή δενδροειδούς διαγράμματος, ώστε να χρησιμοποιηθεί ως οδηγός για το ανέβασμα του υλικού στη βάση του αποθετηρίου. Η βασική μορφή του mind map παρουσιάζεται στην παρακάτω εικόνα, ενώ υπάρχει και στο εξής link και βρίσκεται υπό συνεχή εμπλουτισμό:

https://miro.com/app/board/o9J_IJWPPXo=/

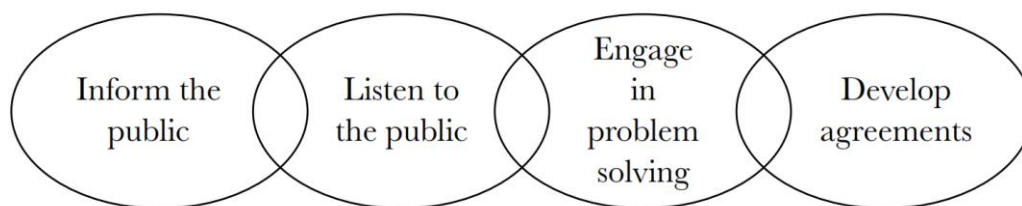
Εικόνα 3: Διάγραμμα οργάνωσης υλικού

3. ΟΡΙΣΜΟΙ, ΕΝΝΟΙΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται μια παρουσίαση τόσο των συμμετοχικών διαδικασιών ευρύτερα όσο και του συμμετοχικού σχεδιασμού ειδικότερα. Η παρουσίαση, αν και σύντομη, αποτελεί σημαντική βάση για κατανόηση των διαδικασιών αυτών καθώς αναλύει όλες τις έννοιες και τους ορισμούς που συνδέονται με αυτές. Αξίζει να σημειωθεί, ότι οι συμμετοχικές διαδικασίες και ο συμμετοχικός σχεδιασμός κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικές και αξιοποιήσιμες σε περιπτώσεις, όπου προκύπτει σχεδιασμός και αναπτυξιακή στρατηγική που συνδέεται με ιδιαίτερες ανάγκες, όπως αυτές προκύπτουν σε αστικές περιοχές ευάλωτες στην κλιματική αλλαγή.

Οι συμμετοχικές διαδικασίες κάνουν την εμφάνισή τους κυρίως κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, προσαρμοσμένες σε ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων και πολιτικών, μέσα από τη ματιά διαφορετικών επιστημονικών ειδικοτήτων (οικονομολόγων, περιβαλλοντολόγων, κοινωνιολόγων). Ιστορικά, εμφανίζονται σε διάφορες μορφές, από την κοινωνική έρευνα ή έρευνα αγοράς, μέχρι την ανάπτυξη χωρικών αναπτυξιακών πολιτικών και τον χωρικό τελικά σχεδιασμό με βάση συμμετοχικές διαδικασίες αποφάσεων.

Σε επίπεδο επιστημονικής βιβλιογραφίας οι ορισμοί ποικίλουν: Ο Creighton⁹ ορίζει τη συμμετοχική διαδικασία ως τη διαδικασία κατά την οποία οι προβληματισμοί, οι ανάγκες και οι αξίες μιας κοινωνικής ομάδας ενσωματώνονται στη λήψη αποφάσεων, τόσο από πλευράς κυβερνήσεων για την ανάπτυξη δημόσιων πολιτικών, όσο και από πλευράς εταιρικής διακυβέρνησης. Είναι μια αμφίδρομη επικοινωνία, μια ενεργή αλληλεπίδραση μεταξύ κοινωνίας/κοινού και φορέων χάραξης πολιτικής με στόχο την καλύτερη δυνατή λήψη αποφάσεων που θα υποστηρίζονται από το κοινό. Ένας άλλος ορισμός που δίνεται για τον όρο της συμμετοχής από το World Food Programme στον οδηγό του, Participatory Techniques and Tools¹⁰ συνοψίζεται στη φράση πως η συμμετοχική διαδικασία αποτελεί μία ανθρωποκεντρική προσέγγιση με την μεγαλύτερη πιθανότητα επιτυχίας αφού παρέχει τη δυνατότητα να ενδυναμώσει το λόγο των πιο αδύναμων.

Εικόνα 4: Η αλληλεξάρτηση των διαδικασιών συμμετοχικού σχεδιασμού.

Πηγή: Creighton, 2005

Η Διεθνής Ένωση για τη Δημόσια Συμμετοχή (International Association for Public Participation – IAP2)¹¹ έχει διαμορφώσει μια σειρά από αξίες που διέπουν τις συμμετοχικές διαδικασίες και οι οποίες επίσης φαίνεται ότι γίνονται σεβαστές στις περισσότερες των περιπτώσεων:

- Η συμμετοχική διαδικασία βασίζεται στην πεποίθηση ότι όσοι επηρεάζονται από μια απόφαση έχουν δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

- Η συμμετοχική διαδικασία περιλαμβάνει την υπόσχεση/δέσμευση ότι η συμβολή του κοινού θα επηρεάσει την τελική απόφαση.
- Η συμμετοχική διαδικασία προάγει βιώσιμες αποφάσεις αναγνωρίζοντας και κοινοποιώντας τις ανάγκες και τα συμφέροντα όλων των συμμετεχόντων, συμπεριλαμβανομένων των υπευθύνων λήψης αποφάσεων.
- Η συμμετοχική διαδικασία επιδιώκει και διευκολύνει τη συμμετοχή εκείνων που ενδεχομένως επηρεάζονται ή ενδιαφέρονται για μια απόφαση ή μια πολιτική.
- Η συμμετοχική διαδικασία επιδιώκει τη συμβολή των συμμετεχόντων στο σχεδιασμό του τρόπου με τον οποίο συμμετέχουν.
- Η συμμετοχική διαδικασία παρέχει στους συμμετέχοντες τις πληροφορίες που χρειάζονται για να συμμετέχουν με ουσιαστικό τρόπο.
- Η συμμετοχική διαδικασία κοινοποιεί στους συμμετέχοντες πώς η συμμετοχή τους επηρεάζει την τελική λήψη της απόφασης.

Οι παραπάνω ορισμοί δεν είναι οι μοναδικοί. Καθώς οι συμμετοχικές διαδικασίες έχουν αναπτυχθεί μέσω διαφόρων μορφών παγκόσμια, λαμβάνουν τα χαρακτηριστικά και του τομέα στον οποίο πρόκειται να εφαρμοστούν. Όλες οι θεωρίες συγκεντρώνουν κάποια σημαντικά κοινά χαρακτηριστικά, τα οποία συναντώνται σχεδόν σε όλες τις μελέτες περίπτωσης:

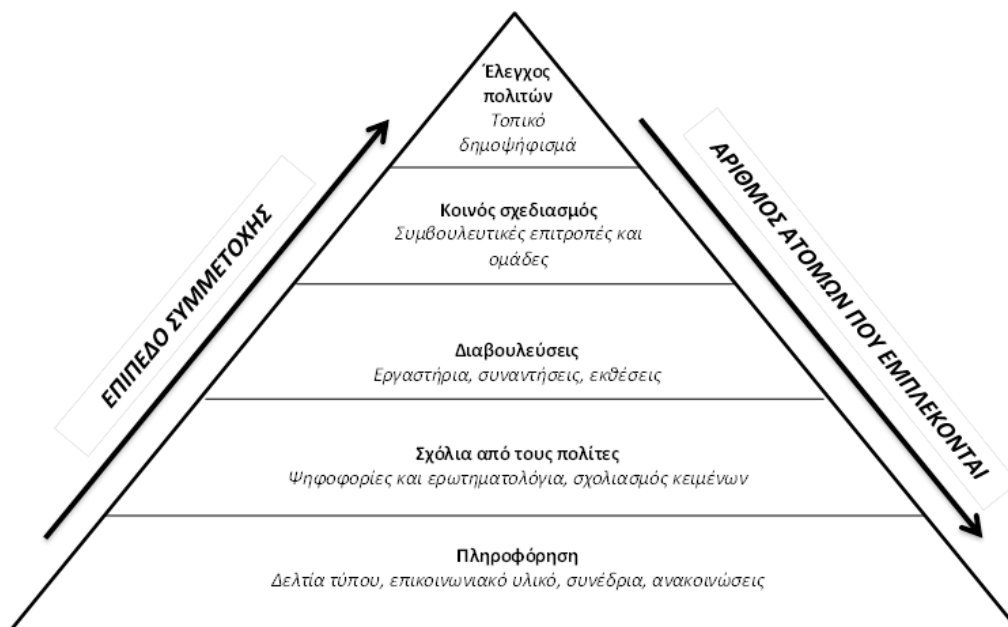
- Η συμμετοχική διαδικασία δεν αφορά απλώς την παροχή πληροφοριών και ενημέρωσης στο κοινό. Υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ του φορέα ή του θεσμού που λαμβάνει τις αποφάσεις και των ατόμων που θέλουν να συμμετέχουν.
- Κατά τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων υπάρχει μια δομημένη διαδικασία για την ενεργό συμμετοχή. Δεν είναι μια διαδικασία που συμβαίνει συμπτωματικά ή χωρίς σχεδιασμό.
- Οι συμμετέχοντες έχουν ένα σημαντικό βαθμό επιρροής στη λήψη μιας απόφασης όχι όμως τον αποκλειστικό λόγο. Ως πρόταση στη βιβλιογραφία γίνεται λόγος για σύσταση δομών, οι οποίες αποτελούνται από συμμετέχοντες, αλλά και ειδικούς. Η τελική απόφαση ωστόσο, λαμβάνεται από τους υπευθύνους της ανάπτυξης της πολιτικής και όχι από το κοινό χωρίς διαμεσολάβηση.
- Οι συμμετοχικές διαδικασίες έχουν εφαρμογή στην ανάπτυξη πολιτικών από πολλούς και διάφορους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς αλλά όχι «στην πολιτική και κοινωνική ζωή γενικά». Δεν βρίσκει εφαρμογή για παράδειγμα, στις διαδικασίες των εθνικών κοινοβουλίων ή στις αποφάσεις των δικαστηρίων.

Ο χωρικός σχεδιασμός στρατηγικά αποσκοπεί στην επίλυση χώρο-κοινωνικών προβλημάτων και στην θεσμοθέτηση/ανάπτυξη συγκεκριμένων χωρικών πολιτικών, χρήσεων γης, χωροθέτηση κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών κλπ. Αποβλέπει δηλαδή, στη βελτίωση και τον μετασχηματισμό του χώρου αλλάζοντας τη δομή, τις διάφορες διαστάσεις του, την έννοια του κλπ., καθώς και τους τρόπους με τους οποίους τα άτομα σχετίζονται με αυτόν, επηρεάζοντας τις δραστηριότητες και τη συμπεριφορά τους.

Η απαρχή για την προώθηση των συμμετοχικών προσεγγίσεων στον σχεδιασμό βρίσκεται κατά κύριο λόγο στην ανάγκη: α) Διαχείρισης των συγκρούσεων που αναπτύσσονται ήδη από

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

τη μέσα του 20ου αιώνα μεταξύ εξέλιξης της τεχνολογίας/επιστήμης και του κοινωνικού συνόλου. β) Διαχείρισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων, ειδικά από την δεκαετία του 1960 και μετά.

Εικόνα 5: Επίπεδα συμμετοχής του κοινού

Πηγή: REC 1996, *Awakening Participation: Building Capacity for Public Participation in Environmental Decision-making*¹²

Μπορούμε, συνεπώς, να ισχυριστούμε γενικότερα πως ο σχεδιασμός στο χώρο και ειδικώς μία αναπτυξιακή πολιτική για τη βιωσιμότητα, αποτελεί μια στρατηγική, η οποία χωρίς αυτομάτως να υπονοεί τη συμμετοχική διαδικασία, δύναται να την εγκολπώσει, ώστε να επωφεληθεί από αυτή και να δώσει την ευκαιρία σε έναν σχεδιασμό που θα ανταποκρίνεται άμεσα στις ανάγκες του κοινού.

Ως διαδικασία, ο συμμετοχικός σχεδιασμός αποτελείται από ένα δίκτυο «δημόσιων συζητήσεων» (forums), που οργανώνονται με σκοπό τη διευκόλυνση της λήψης αποφάσεων και επικοινωνίας μεταξύ της κυβέρνησης, των πολιτών, των «εμπλεκόμενων φορέων» (stakeholders), των επιχειρήσεων και των επιστημόνων εμπειρογνομόνων, σχετικά με μια συγκεκριμένη απόφαση ή ένα πρόβλημα. Συνεπώς πρόκειται για μια «δημοκρατική διαδικασία διαρκούς μάθησης, όπου οι συμμετέχοντες αποκτούν γνώση για τον εαυτό τους, αλλά και τις αξίες και τις απόψεις των άλλων συμμετεχόντων».

Τα παραπάνω ενίσχυσαν την προσπάθεια των υπευθύνων λήψης αποφάσεων και των δημόσιων οργανισμών και φορέων για την εμπλοκή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε μια σειρά από ζητήματα, προωθώντας ταυτόχρονα εξελίξεις σε θεσμικό και νομοθετικό επίπεδο, οι οποίες φέρνουν στο επίκεντρο τις διάφορες κοινωνικές ομάδες και θεσμοθετούν τη συμμετοχή τους στη διαδικασία αυτή, με έμφαση σε ζητήματα χωρικού

ενδιαφέροντος. Η συμμετοχική αυτή προσέγγιση, μπορεί να συνεισφέρει στη συλλογή σημαντικής και πολυδιάστατης γνώσης που αποτελεί προϊόν ομαδικής δουλειάς, συνεργασίας και αλληλεπίδρασης μεταξύ των συμμετεχόντων, αλλά και μεταξύ των συμμετεχόντων και των σχεδιαστών. Η πληροφορία που συλλέγεται από τους σχεδιαστές, στις συμμετοχικές διαδικασίες, αποσκοπεί αφενός να διευρύνει τη γνωσιακή βάση του σχεδιασμού, αφετέρου να ενσωματώσει τις απόψεις αυτές στο τελικό προϊόν του. Η διαδικασία αυτή αποτελεί πηγή ολοκλήρωσης υπάρχουσών απόψεων, αλλά και πηγή παραγωγής νέων, καινοτόμων ιδεών για την επίλυση υπάρχόντων χωρικών προβλημάτων.

Σε κάθε περίπτωση, οι συμμετοχικές προσεγγίσεις εμπλέκουν διαφορετικούς τύπους συμμετεχόντων σε διαφορετικά επίπεδα από το τοπικό στο παγκόσμιο, ανάλογα με τις ανάγκες και τους στόχους του σχεδιασμού. Πάντως σε γενικές γραμμές ο συμμετοχικός σχεδιασμός μπορεί να θεωρηθεί μια διαδικασία στην οποία:

- Ακολουθείται οργανωμένη διαδικασία, η οποία διέπεται από αρχές και πρακτικές.
- Προωθείται η αλληλεπίδραση μεταξύ των σχεδιαστών και αυτών που λαμβάνουν αποφάσεις και των εμπλεκόμενων ομάδων με στόχο τη λήψη μιας χωρικής απόφασης ή την ανάπτυξη μιας σχεδιαστικής πρότασης με τη συμμετοχή των κοινωνικών ομάδων.
- Αξιοποιείται ένα πλήθος τεχνικών και εργαλείων.

Ο ρόλος της συμμετοχής με αυτό τον τρόπο μετατρέπει την παραδοσιακή μορφή της ανάπτυξης σε μία προσέγγιση όπου οι ίδιοι οι πολίτες εμπλέκονται και καθορίζουν ενεργά τις προβληματικές και τις κατευθύνσεις στον άξονα των δικών τους αναγκών και οραμάτων.

Τελικά, ο συμμετοχικός σχεδιασμός και οι διαδικασίες διαβούλευσης γενικότερα, είναι αναγκαίες για τον εκδημοκρατισμό των διαφόρων πολιτικών σε διάφορες κλίμακες από την τοπική, μέχρι την εθνική και την υπερεθνική. Επιπλέον, έχουν ιδιαίτερη εφαρμογή και χρησιμότητα σε πολιτικές για το περιβάλλον, τη χωροταξία και την τοπική/περιφερειακή ανάπτυξη που είναι κρίσιμες διαδικασίες για νησιωτικές, ορεινές και απομονωμένες περιοχές.

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Έπειτα από τη γενική αναφορά στις έννοιες και στις αντιλήψεις γύρω από το συμμετοχικό σχεδιασμό, αντιλαμβανόμαστε τον τρόπο με τον οποίο τα συμμετοχικά εργαλεία και χαρακτηριστικά αναδύονται μέσα από την ίδια την πρακτική εφαρμογή της συμμετοχικής εμπειρίας στο πεδίο και αναδεικνύουν σε κάθε περίπτωση διαφορετική προσέγγιση των εννοιών. Δημιουργείται έτσι, μια παλέτα από εργαλεία και μεθοδολογίες που μπορούν να αξιοποιηθούν. Αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον ο τρόπος με τον οποίο οι διάφορες αυτές διαδικασίες έχουν τη δυναμική να μετασχηματιστούν και να διαφοροποιηθούν ανάλογα με την περίπτωση του σχεδιασμού, τη σύσταση των συμμετεχόντων και των προτεραιοτήτων που τίθενται. Αυτό καθιστά λοιπόν και τις διαδικασίες και τα εργαλεία καινοτόμα, καθώς και άμεσα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των χρηστών στην εκάστοτε περίπτωση.

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρουσιάζονται κάποιοι «γενικοί κανόνες» ή «βασικά βήματα» που βρίσκουν εφαρμογή σε διαφορετικά παραδείγματα συμμετοχικού σχεδιασμού και με τη σειρά τους οδηγούν σε πιο εξειδικευμένες τεχνικές και εργαλεία.

Θεωρούμε πως αυτή η συλλογιστική εξυπηρετεί σαν γενικό πλαίσιο όλες τις διαδικασίες του σχεδιασμού με αυτή τη μορφή και βοηθάει τις θεσμικές αρχές και τους σχεδιαστές να αναπτύξουν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης πάνω σε μια συγκεκριμένη θεματική, εγκολπώνοντας ολοκληρωμένα τις αρχές του συμμετοχικού σχεδιασμού, υπό το πρίσμα των τοπικών οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων. Εξυπηρετεί επομένως, και τον τρόπο με τον οποίο είναι δυνατό να οργανωθεί ένα στρατηγικό σχέδιο δράσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη στις περιοχές στις οποίες αναφερόμαστε, λαμβάνοντας υπ' όψιν ασφαλώς τις τοπικές ιδιαιτερότητες.

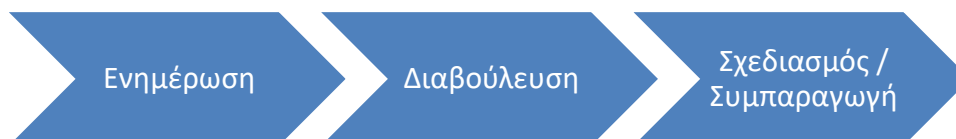
4.1. Σύνταξη Σχεδίου Συμμετοχικού Σχεδιασμού

Το συγκεκριμένο κεφάλαιο έχει ως στόχο την ανάπτυξη και την οργάνωση των συμμετοχικών διαδικασιών ώστε να επιτευχθεί ο στόχος που τίθεται από την εκάστοτε σχεδιαστική ομάδα (πχ Δήμος, Περιφέρεια, Μελετητές). Θα πρέπει να συντάσσεται το Σχέδιο Συμμετοχικού Σχεδιασμού ανεξαρτήτως μεγέθους του έργου που υποστηρίζει. Συνήθως είναι πολύ συνοπτικό αλλά σε μεγαλύτερα έργα, τα οποία απαιτούν πολλές διαδικασίες ίσως χρειαστεί να είναι πιο λεπτομερές.

Είναι πιθανό από την ανάλυση του σχεδίου να φανεί ότι δεν είναι απαραίτητες εκτεταμένες συμμετοχικές διαδικασίες, πχ επειδή το σχέδιο βιώσιμης ανάπτυξης είναι σε προχωρημένο στάδιο και πρέπει να μπει σε συμμετοχική διαδικασία ένα στάδιο του ή να γίνει συμμετοχικός σχεδιασμός για έναν άξονα ή ένα έργο. Το πιο σημαντικό από όλα σε μια τέτοια διαδικασία είναι οι εκλεγμένοι (π.χ. του δήμου), οι υπηρεσιακοί/αρμόδιοι υπάλληλοι και το κοινό να κατανοήσουν το επίπεδο συμμετοχή που είναι απαραίτητο για κάθε διαφορετικό θέμα, τους στόχους και τις απαραίτητες συμμετοχικές δραστηριότητες.

4.2. Βήματα (Φάσεις ή Στάδια)

Υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι εμπλοκής των ανθρώπων και των φορέων στον προτεινόμενο συμμετοχικό σχεδιασμό: να λαμβάνουν ενημέρωση, να συμμετέχουν στις διαβουλεύσεις και να συμμετέχουν στις διαδικασίες σχεδιασμού.

Εικόνα 6: Διαφορετικοί τρόποι εμπλοκής

Σε γενικές γραμμές, ένα συμμετοχικό έργο αποτελείται από 3 στάδια:

- Το στάδιο λήψης αποφάσεων.

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

- Το στάδιο του σχεδιασμού.
- Το στάδιο της εφαρμογής του σχεδιασμού.

Ωστόσο, είναι αναγκαία η παρουσίαση μίας αλληλουχίας πιο αναλυτικών βημάτων ανάλογα με το πεδίο εφαρμογής του εκάστοτε σχεδίου, τις ιδιαιτερότητες του τόπου, τις κοινωνικό-οικονομικές συνθήκες, τη διαθεσιμότητα πόρων κλπ.

Προφανώς, και η ίδια η συμμετοχική διαδικασία μπορεί να είναι αντικείμενο συν-απόφασης και έγκρισης. Απαραίτητα πρώτα βήματα (προπαρασκευαστικά) είναι τα επόμενα:

- Η σύνταξη ενός ολοκληρωμένου σχέδιο συμμετοχικού σχεδιασμού
- Η σύνταξη παράλληλης στρατηγική επικοινωνίας
- Η δημιουργία ηλεκτρονικών υποδομών
- Η συγκρότηση ομάδων εργασίας και επιτροπών

Τα βασικά βήματα για μια επιτυχημένη διαδικασία συμμετοχής του κοινού αναλύονται στη συνέχεια:

- I. Προκαταρτικές εργασίες με τα εξής επιμέρους βήματα:
 - a. Εκπόνηση Σχεδίου Συμμετοχικού Σχεδιασμού
 - b. Ανάλυση Εμπλεκόμενων Φορέων
 - c. Εκπόνηση Επικοινωνιακής Στρατηγικής
 - d. Δημιουργία επικοινωνιακού υλικού
- II. Υλοποίηση του σχεδίου συμμετοχικού σχεδιασμού.
- III. Αξιολόγηση της συμμετοχικής διαδικασίας. Προτείνεται να πραγματοποιηθεί μια ενδιάμεση εσωτερική αξιολόγηση και μια τελική αξιολόγηση στο τέλος του έργου.

Με βάση τα παραπάνω αλλά και τις ιδιαιτερότητες που προκύπτουν από την προσπάθεια ανάπτυξης μια συμμετοχικής διαδικασίας π.χ. για τα (Τοπικά) Σχέδια Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, προτείνονται τα παρακάτω βήματα¹³ στο πλαίσιο του συμμετοχικού σχεδιασμού.

4.2.1. Βήμα 1 - Περιγραφή του έργου

Το συγκεκριμένο στάδιο κρίνεται απαραίτητο, προκειμένου να είναι σαφές το ποιό είναι το «πρόβλημα» που προσπαθεί να αντιμετωπίσει η σχεδιαστική ομάδα και οι φορείς λήψης χωρικών αποφάσεων. Αυτό είναι θέμα που οφείλει να έχει συζητηθεί και συμφωνηθεί με όλους τους εμπλεκόμενους και όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Το βήμα μπορεί να αποτελέσει μια μακροχρόνια και απαιτητική διαδικασία, παρότι σε πρώτο χρόνο μπορεί να φαντάζει απλό, εύκολο και γρήγορο. Τα προβλήματα και οι αιτίες τους δεν γίνονται πάντα κατανοητά με τον ίδιο τρόπο από όλους τους εμπλεκόμενους. Η υπομονή και ο εντατικός διάλογος είναι το κλειδί σε αυτή τη διαδικασία.

4.2.2. Βήμα 2 - Αξιολόγηση δημόσιου ενδιαφέροντος

Ο επόμενος πίνακας αξιολόγησης δίνει τη γενική εικόνα σχετικά με το απαραίτητο επίπεδο εμπλοκής και συμμετοχής κατά τη διάρκεια του έργου. Εμπεριέχει τη βασική πληροφορία που χρειάζεται για την αξιολόγηση δημόσιου ενδιαφέροντος. Μπορούν να περιληφθούν

βεβαίως και άλλες ερωτήσεις. Ανάλογα την περίπτωση μπορεί η νομοθεσία να επιβάλλει μεγαλύτερο επίπεδο συμμετοχής. Το πιθανότερο είναι η νομοθεσία να περιγράφει μικρότερο επίπεδο συμμετοχής, οπότε μέσω της αξιολόγησης αυτής μπορεί να καθοριστεί η πραγματικά αναγκαία εμπλοκή.

Πίνακας 1: Ενδεικτικές ερωτήσεις και παράδειγμα εφαρμογής για την αξιολόγηση του δημοσίου ενδιαφέροντος

ΤΟ ΦΑΣΜΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΥ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ					
Ερωτήσεις αξιολόγησης	Πολύ χαμηλό Επίπεδο 1	Χαμηλό Επίπεδο 2	Μέτριο Επίπεδο 3	Πολύ Επίπεδο 4	Πάρα πολύ Επίπεδο 5
Ποιό είναι το αναμενόμενο επίπεδο σύγκρουσης, ανησυχίας ή προσδοκίας σχετικά με το σχέδιο προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή;				x	
Πόσο σημαντικές είναι οι πιθανές επιπτώσεις στο κοινό;				x	
Πόσο πολύ ενδιαφέρονται οι βασικοί εμπλεκόμενοι φορείς και άτομα για το έργο;					x
Ποιο επίπεδο εμπλοκής επιθυμεί το κοινό;				x	
Ποια είναι η πιθανότητα επίδρασης του κοινού στο σχέδιο;					x
Πόσο σημαντικά είναι τα πιθανά οφέλη από τη συμμετοχή του κοινού;					x
Πόσο σοβαρές είναι οι πιθανές συνέπειες ΜΗ εμπλοκής του κοινού;				x	
Ποιο είναι το επίπεδο δημόσιας συμμετοχής που επιθυμεί ο Δήμος;					x
Ποια είναι η πιθανότητα να ενδιαφερθούν τα ΜΜΕ;				x	
Ποιο είναι το πιθανό επίπεδο δυσκολίας επίλυσης προβλημάτων ή προώθησης του έργου;			x		
Πλήθος απαντήσεων ανά στήλη	0	0	1	5	4
Στάθμιση (πολλαπλασιασμός) με το νούμερο του επιπέδου	0	0	3	20	20
Σύνολο	43				
Κατάλληλο επίπεδο εμπλοκής από το φάσμα Δημόσιας Συμμετοχής (Σύνολο/10)	4,3				

Είναι, συνεπώς, σημαντικό να αναλυθεί και να καταγραφεί η βαρύτητα και επιρροή που έχουν οι ενδιαφερόμενοι.

Αν ο συμμετοχικός σχεδιασμός είναι αποκομμένος από την πραγματικότητα λήψης αποφάσεων, αποτελεί χάσιμο χρόνου για τους σχεδιαστές, την αρμόδια αρχή και τους συμμετέχοντες τους ίδιους. Για αυτό το λόγο είναι πολύ σημαντικό είναι να υπάρξει σαφής

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

οργάνωση, γύρω από το ποιος είναι υπεύθυνος για τις λήψεις αποφάσεων εντός του σώματος του σχεδιασμού, η οποία να θέτει σε ενεργή συμμετοχή την κοινότητα.

4.2.3. Βήμα 3 – Δημόσια εμπλοκή

Στη συνέχεια χρησιμοποιούμε το σχήμα που περιγράφει το εύρος του αντίκτυπου της δημόσιας συμμετοχής όπως παρουσιάζεται στην παρακάτω εικόνα, ώστε να σχεδιάσουμε κατάλληλα τις δράσεις. Τα πέντε επίπεδα συμμετοχής είναι:

- Πληροφόρηση κοινού.
- Επανατροφοδότηση από το κοινό.
- Συμπερίληψη του κοινού.
- Συνεργασία με το κοινό.
- Ενδυνάμωση του κοινού (συνήθως πρόκειται για το στάδιο την υλοποίησης, μετά το σχεδιασμό).

iap2 public participation spectrum

developed by the international association for public participation

	INFORM	CONSULT	INVOLVE	COLLABORATE	EMPOWER
PUBLIC PARTICIPATION GOAL	To provide the public with balanced and objective information to assist them in understanding the problems, alternatives and/or solutions.	To obtain public feedback on analysis, alternatives and/or decision.	To work directly with the public throughout the process to ensure that public issues and concerns are consistently understood and considered.	To partner with the public in each aspect of the decision including the development of alternatives and the identification of the preferred solution.	To place final decision-making in the hands of the public.
PROMISE TO THE PUBLIC	We will keep you informed.	We will keep you informed, listen to and acknowledge concerns and provide feedback on how public input influenced the decision.	We will work with you to ensure that your concerns and issues are directly reflected in the alternatives developed and provide feedback on how public input influenced the decision.	We will look to you for direct advice and innovation in formulating solutions and incorporate your advice and recommendations into the decisions to the maximum extent possible.	We will implement what you decide.
EXAMPLE TOOLS	<ul style="list-style-type: none"> • Fact sheets • Websites • Open houses 	<ul style="list-style-type: none"> • Public comment • Focus groups • Surveys • Public meetings 	<ul style="list-style-type: none"> • Workshops • Deliberate polling 	<ul style="list-style-type: none"> • Citizen Advisory committees • Consensus-building • Participatory decision-making 	<ul style="list-style-type: none"> • Citizen juries • Ballots • Delegated decisions

Εικόνα 2: Το φάσμα της δημόσιας συμμετοχής

Πηγή: International Association for Public Participation (iap2)

Με βάση την αξιολόγηση που προηγήθηκε, για το προηγούμενο παράδειγμα το κατάλληλο επίπεδο δημόσιας συμμετοχής είναι αυτό της συνεργασίας. Δηλαδή θα χρησιμοποιηθούν μέθοδοι και τεχνικές και από τα τέσσερα επίπεδα (ισχύει σωρευτικά). Στον επόμενο πίνακα αναλύεται τι περιλαμβάνεται σε κάθε επίπεδο, τι αναμένεται να συμβεί και ποια εργαλεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν (όχι περιοριστικά).

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Πίνακας 2: Επίπεδα δημόσιας εμπλοκής και αξιολόγησή της

ΦΑΣΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ / ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ				
ΕΠΙΠΕΔΟ	Ενημέρωση (1 – 1.9)	Συλλογή πληροφορίας / Διαβούλευση (2 – 2.9)	Εμπλοκή (3 – 3.9)	Συνεργασία (4 – 4.9)
ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ	Ενημέρωση των ενδιαφερομένων από τη το δήμο ή τον φορέα υλοποίησης	Ανατροφοδότηση από το κοινό ποιοτικών πληροφοριών και απόψεων/ιδεών σχετικά με προτάσεις και εναλλακτικές	Εργασία απευθείας με το κοινό μέσω αμφίδρομης επικοινωνίας	Συνεργασία με το κοινό σχετικά με το σύνολο του σχεδίου (πχ αναπτυξιακού, περιβαλλοντικού, δράσης κ.ά.) ή σε κάποια επί μέρους θέματα του σχεδιασμού ή της λήψης αποφάσεων (πχ εναλλακτικά σενάρια) και επιλογή του προτεινόμενου σχεδίου
ΣΚΟΠΟΣ	Παροχή εμπειριστατωμένων και αντικειμενικών πληροφοριών ώστε να κατανοηθούν τα προβλήματα, οι εναλλακτικές, οι ευκαιρίες και / ή οι λύσεις	Συλλογή απαντήσεων και προτάσεων από το κοινό. Παρέχει περιορισμένη διάδραση και ευκαιρία για διάλογο μεταξύ των ενδιαφερομένων	Εξασφάλιση ότι οι ανησυχίες, οι απόψεις και οι ιδέες λαμβάνονται υπόψη καθ' όλη τη διάρκεια του έργου	Συμπαράγωγή του σχεδίου
ΥΠΟΣΧΕΣΗ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟ	Θα ενημερώνουμε τους εμπλεκόμενους φορείς και τα ενδιαφερόμενα άτομα	Θα πληροφορούμε τους εμπλεκόμενους φορείς και τα ενδιαφερόμενα άτομα, θα ακούμε και θα λαμβάνουμε υπόψη τις ανησυχίες και τις ιδέες τους και θα ενημερώνουμε το κοινό για το πώς η συνεισφορά τους επηρέασε την τελική απόφαση	Θα εργαζόμαστε από κοινού με τους εμπλεκόμενους φορείς και τα ενδιαφερόμενα άτομα ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι ανησυχίες τους, οι ιδέες τους και οι επιθυμίες τους αντανακλώνται στις εναλλακτικές προτάσεις που θα παρουσιαστούν. Θα ενημερώνουμε το κοινό για το πώς η συνεισφορά τους επηρέασε την τελική απόφαση	Θα απευθυνόμαστε στους εμπλεκόμενους φορείς, τα ενδιαφερόμενα άτομα και τους ειδικούς για απευθείας συμβουλές και καινοτόμες λύσεις και θα ενσωματώνουμε τις προτάσεις τους στη λήψη αποφάσεων, στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ενημερωτικό δελτίο ▪ Δελτίο τύπου ▪ Ανοιχτή έκθεση (Open house) ▪ Επιτόπια ξενάγηση/επίσκεψη 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημόσια συνεδρίαση ▪ Focus Group ▪ Ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις ▪ Καταξίωτική διερεύνηση (Appreciative Inquiry) ▪ Ηλεκτρονικά χωρικά ερωτηματολόγια 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Θεματικά εργαστήρια ▪ Σχεδιαστικά εργαστήρια ▪ Συμβουλευτική επιτροπή πολιτών 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Συντονιστική επιτροπή ▪ Διαρκής ομάδα ειδικών

4.2.4. Βήμα 4 - Στόχοι της δημόσιας συμμετοχικής διαδικασίας

Το επόμενο βήμα είναι ο καθορισμός στόχων της δημόσιας συμμετοχικής διαδικασίας. Οι στόχοι αυτοί συνδέονται άμεσα με τους βασικούς στόχους και τα βήματα της εκπόνησης του σχεδίου προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, βιώσιμης αστικής ανάπτυξης κλπ. Εδώ, καθορίζεται ένα πλαίσιο αποτελεσμάτων, ώστε να μπορέσουν να περιγραφούν τα επιθυμητά αποτελέσματα του σχεδίου δράσης ή της παρέμβασης. Για να μπορέσει επομένως να καθορισθεί και ποιό είναι το όραμα της αλλαγής. Επίσης, καθορίζεται το χρονικό όριο στο οποίο πρέπει να επιτευχθούν αυτά τα αποτελέσματα.

Το πλαίσιο περιλαμβάνει τον καθορισμό των επιθυμητών αποτελεσμάτων ήδη από την αρχή της παρέμβασης/του έργου. Το τι ακριβώς δηλαδή αναμένεται να επιτευχθεί μέσω του έργου, έως πότε και πως θα μετρηθεί. Το πότε και το γιατί αποτελούν πολύ σημαντικά ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν αρκετά νωρίς. Είναι σημαντικό οι συμμετέχοντες να γνωρίζουν ότι το έργο θα υλοποιηθεί σε πραγματικό χώρο και χρόνο. Με το να τηρούνται στόχοι μετρήσιμοι και εντός των χρονοδιαγραμμάτων, γίνεται καλύτερη παρακολούθηση της προόδου και μπορεί να γίνει αναπροσαρμογή των δράσεων αν είναι απαραίτητο, ενώ γίνεται αναλυτική εκτίμηση αν έχει επιτευχθεί ο αρχικός στόχος ή όχι.

Το πλαίσιο αποτελεσμάτων έχει ένα αριθμό δομικών στοιχείων και όρων κλειδιά που χρησιμοποιούνται και πρέπει να ορίζονται σε κάθε περίπτωση:

- Λογική της παρέμβασης: Η λογική της παρέμβασης είναι ένας τρόπος περιγραφής του «πλαισίου αποτελεσμάτων». Είναι επίσης ένα εργαλείο για να αξιολογηθεί η αποτελεσματικότητα ενός προγράμματος ή ενός σχεδίου δράσης. Θα πρέπει να εξηγεί τη λογική του πως μια παρέμβαση συνεισφέρει στα επιδιωκόμενα αποτελέσματα ή στα αποτελέσματα που παρατηρούνται έπειτα από την εφαρμογή του σχεδίου, αν αυτά διαφέρουν από εκείνα που αρχικά επιδιώκονταν.
- Ειδικός στόχος και επιδιωκόμενο αποτέλεσμα: Ο ειδικός στόχος καθορίζει την αλλαγή σε μία συγκεκριμένη υπάρχουσα κοινωνικό-οικονομική κατάσταση, την οποία στοχεύει να πετύχει ένα έργο, ένα πρόγραμμα ή ένα σχέδιο δράσης. Μπορεί να εκφραστεί ως εξής: να βελτιώσει ..., να μειώσει ... ή να αυξήσει Ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης θα πρέπει να έχει έναν ή περισσότερους ειδικούς στόχους. Οι στόχοι θα πρέπει να είναι πάντα «έξυπνοι», και να συγκεντρώνουν τα χαρακτηριστικά «ειδικοί», «μετρήσιμοι», «επιτεύξιμοι», «ρεαλιστικοί» και «χρονικά προσδιορισμένοι».
 - Ο ειδικός στόχος παρουσιάζει το αναμενόμενο αποτέλεσμα ενός προγράμματος ή ενός σχεδίου δράσης. Η έννοια της αλλαγής μπορεί επίσης να συνδεθεί με αλλαγές στη συμπεριφορά/νοοτροπία, στις κοινωνικές πρακτικές, στους θεσμούς κλπ.
 - Το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα είναι μια φιλοδοξία. Ενώ αυτή η φιλοδοξία πρέπει να είναι ρεαλιστική και όλες οι προσπάθειες πρέπει να

εστιαστούν στο να επιτευχθεί το αποτέλεσμα, είναι πάντα πιθανό αυτή η φιλοδοξία να μην επιτευχθεί στο τέλος του έργου ή του προγράμματος, ή έπειτα από την εφαρμογή του σχεδίου δράσης. Το να μην επιτύχει κανείς (ολοκληρωτικά) ένα αποτέλεσμα δεν αποτελεί απαραίτητα μια αποτυχία. Η αξιολόγηση του προγράμματος ή του σχεδίου δράσης θα οδηγήσει σε συμπεράσματα για τις αιτίες, τις συνέπειες και τις διορθωτικές κινήσεις και επιλογές.

- Τοπικά «Κεφάλαια»: Πρόκειται για τους τοπικούς πόρους που πρέπει να ληφθούν υπόψη και αφορούν σε: Ανθρώπους και Κοινωνικό κεφάλαιο, Μέρη & Χώρους, Χρήματα, Κτίρια και υποδομές, Γνώση και εμπειρία, Φυσικούς πόρους.
- Δείκτες αποτελέσματος: Οι δείκτες αποτελέσματος είναι δείκτες που περιγράφουν μία συγκεκριμένη πλευρά ενός αποτελέσματος, η οποία μπορεί να μετρηθεί. Η επιλογή καθαρών δεικτών αποτελέσματος διευκολύνει την κατανόηση του προβλήματος και της αναγκαιότητας μιας πολιτικής.
- Δείκτες εκροών: Οι δείκτες εκροών είναι ένας δείκτης που περιγράφει το φυσικό προϊόν των πόρων που δαπανώνται (σε επίπεδο χρημάτων, χρόνου, προσπάθειας/εργασίας) μέσω των παρεμβάσεων πολιτικής.

Το επόμενο παράδειγμα είναι από το σχέδιο Βιώσιμης Ανάπτυξης της Γαύδου¹⁴:

Πίνακας 3: Στόχοι της δημόσιας συμμετοχικής διαδικασίας όπως αποτυπώνονται στο παράδειγμα της Γαύδου

ΣΤΟΧΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ				
α/α ΣΤΟΧΩΝ	ΣΤΟΧΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
0	Συγκρότηση κοινού αναπτυξιακού οράματος (έχει επιτευχθεί σε προηγούμενο στάδιο του σχεδίου βιώσιμης ανάπτυξης, θα επικαιροποιηθεί)			
1	Συγκράτηση υφιστάμενου πληθυσμού	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Να συμμετάσχουν οι κάτοικοι στον αναπτυξιακό σχεδιασμό ▪ Να πληροφορούνται σε κάθε βήμα για τις λήψεις αποφάσεων ▪ Να συνδιαμορφώσουν τις εναλλακτικές ▪ Να συγκροτήσουν τις κοινότητες 	ΕΠΙΠΕΔΟ 1 - 4 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Κάτοικοι ▪ Δήμος ▪ Επιχειρήσεις
2	Αύξηση πληθυσμού, προσέλκυση νέων κατοίκων	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Να εντοπιστούν οι ενδεχόμενοι νέοι κάτοικοι ▪ Να χαρτογραφηθούν οι δεξιότητες τους και οι επιθυμίες τους ▪ Να ενημερώνονται διαρκώς για τις διαδικασίες του αναπτυξιακού σχεδίου ▪ Να συμμετάσχουν στην τελική διαβούλευση 	ΕΠΙΠΕΔΟ 1-2 ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ & ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Γαυδιώτες που ζουν αλλού ▪ Επισκέπτες ▪ Φίλοι του τόπου που υπό προϋποθέσεις θα έμεναν στο νησί

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

ΣΤΟΧΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ				
α/α ΣΤΟΧΩΝ	ΣΤΟΧΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ	ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ
3	Ενεργειακή αυτονομία, δημιουργία ενεργειακών κοινοτήτων	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Να χαρτογραφηθούν οι ενεργειακές ανάγκες των κατοίκων, των υποδομών, των επισκεπτών και των επιχειρήσεων ▪ Να οραματιστούν από κοινού την ενεργειακή αυτονομία ▪ Να σχεδιαστεί από κοινού η ενεργειακή ατζέντα και να ενημερωθούν όλοι για τις εξελίξεις ▪ Να συγκροτηθούν οι ενεργειακές κοινότητες και να αναπτύξουν συνέργειες με άλλες παραγωγικές δραστηριότητες 	ΕΠΙΠΕΔΟ 1 - 4 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δήμος ▪ Κάτοικοι ▪ Ιδιοκτήτες ακινήτων και γης ▪ Επιχειρήσεις ▪ ΔΕΗ ▪ ANENΔΥΚ ▪ Περιφέρεια Κρήτης ▪ Ερευνητικά ιδρύματα ▪ ΥΠΕΝ ▪ Υπουργείο πολιτισμού
4	Προστασία του τοπίου και του περιβάλλοντος	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Να χαρτογραφηθούν οι κοινωνικές αξίες του τοπίου και του περιβάλλοντος ▪ Να αυξηθεί η γνώση και η ευαισθητοποίηση για την προστασία του νησιού, τόσο στους κατοίκους και τις επιχειρήσεις, όσο και στους επισκέπτες ▪ Να υπάρξει συνεχής και εμπειριστατωμένη ενημέρωση σχετικά με τις ζώνες προστασίας, τη νομοθεσία, τα δασικά κλπ 	ΕΠΙΠΕΔΟ 1-2 ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ & ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Δήμος ▪ Κάτοικοι ▪ Επιχειρήσεις ▪ Επισκέπτες ▪ Περιφέρεια Κρήτης ▪ ΥΠΕΝ ▪ Υπουργείο πολιτισμού ▪ Ερευνητικά ιδρύματα
5	Αύξηση συνεργασίας, συλλογικότητας, συνδιοίκησης. Αίσθημα «ιδιοκτησίας» του αναπτυξιακού σχεδίου	Οριζόντιος και διαρκής στόχος του σχεδίου βιώσιμης ανάπτυξης και του σχεδίου συμμετοχικών διαδικασιών		

4.2.5. Βήμα 5 – Επιλογή μεθόδων και τεχνικών

Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει επιλογή συγκεκριμένων τεχνικών που θα εφαρμοστούν. Επιλεγμένες μέθοδοι, εργαλεία και τεχνικές αναφέρονται στη συνέχεια (αναλυτικά και στο αποθετήριο γνώσης). Έχουν επιλεγεί τεχνικές οι οποίες μπορούν να εφαρμοστούν σε περιπτώσεις σχεδίων χωρικού, αστικού και περιβαλλοντικού συμμετοχικού σχεδιασμού για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Αυτές θα εμπλουτίζονται ανάλογα με τις ανάγκες που θα παρουσιαστούν. Χρειάζεται ευελιξία, αφοσίωση και δημιουργικότητα. Είναι πολύ σημαντική η ευελιξία στις μεθόδους και η καινοτομία στη μίξη αυτών.

Πίνακας 4: Παράδειγμα βασικών εργαλείων συμμετοχικού σχεδιασμού ανά στόχο

α/α ΣΤΟΧΩΝ 1 - 5	α/α ΣΤΟΧΩΝ 1 - 5	α/α ΣΤΟΧΩΝ 1, 3, 5	α/α ΣΤΟΧΩΝ 1, 3, 4
<ul style="list-style-type: none">Κοινωνικά δίκτυα και ιστοσελίδαΕπιτόπια ξενάγηση/επίσκεψηΕνημερωτικό δελτίοΔελτίο τύπουΑνοιχτή έκθεση (Open house)Ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια	<ul style="list-style-type: none">Δημόσια συνεδρίασηFocus GroupΕρωτηματολόγια και συνεντεύξειςΚαταξιοτική διερεύνηση (Appreciative Inquiry)Ηλεκτρονικά χωρικά ερωτηματολόγια (διαδραστικοί χάρτες)	<ul style="list-style-type: none">Θεματικά εργαστήριαΣχεδιαστικά εργαστήριαΣυμβουλευτική επιτροπή πολιτών	<ul style="list-style-type: none">Συντονιστική επιτροπήΔιαρκής ομάδα ειδικών

Ταυτόχρονα δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο βασικός σκοπός των συμμετοχικών διαδικασιών είναι για να υποστηρίξουν τους φορείς να παράξουν ένα καλύτερο σχέδιο χωρικού, αστικού και περιβαλλοντικού συμμετοχικού σχεδιασμού για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, υλοποιήσιμο και ουσιαστικό. Έτσι οι συμμετοχικές διαδικασίες ενεργοποιούν εργαλεία υποστηρίξης διαφορετικών σταδίων του υπό εκπόνηση σχεδίου.

4.2.6. Βήμα 6 - Χρονοδιάγραμμα και προγραμματισμός

Μόλις ολοκληρωθούν τα προηγούμενα στάδια, δηλαδή όταν έχει εντοπιστεί ο πυρήνας των προβλημάτων, έχει διαμορφωθεί το σώμα των συμμετεχόντων μερών που θα εμπλακούν στις διαβουλεύσεις και στις αποφάσεις και τελικά έχει οριοθετηθεί ένας στόχος ή ένα όραμα για την αλλαγή, τότε φτάνουμε στο σημείο των δράσεων. Οι δράσεις οφείλουν να έχουν μία οργάνωση κι ένα σαφές περιεχόμενο, ώστε να μπορούν να έχουν άμεση ανταπόκριση στα προβλήματα και να μπορούν να επιτύχουν τους στόχους. Οι δράσεις οφείλουν να είναι προγραμματισμένες και σαφείς ως προς το αποτέλεσμα, το πότε και από ποιούς πραγματοποιούνται, καθώς είναι πολύ πιθανό στην αρχή να δημιουργηθεί στους συμμετέχοντες το κατασταλατικό ερώτημα, 'από που ξεκινάω' και να τους απογοητεύσει.

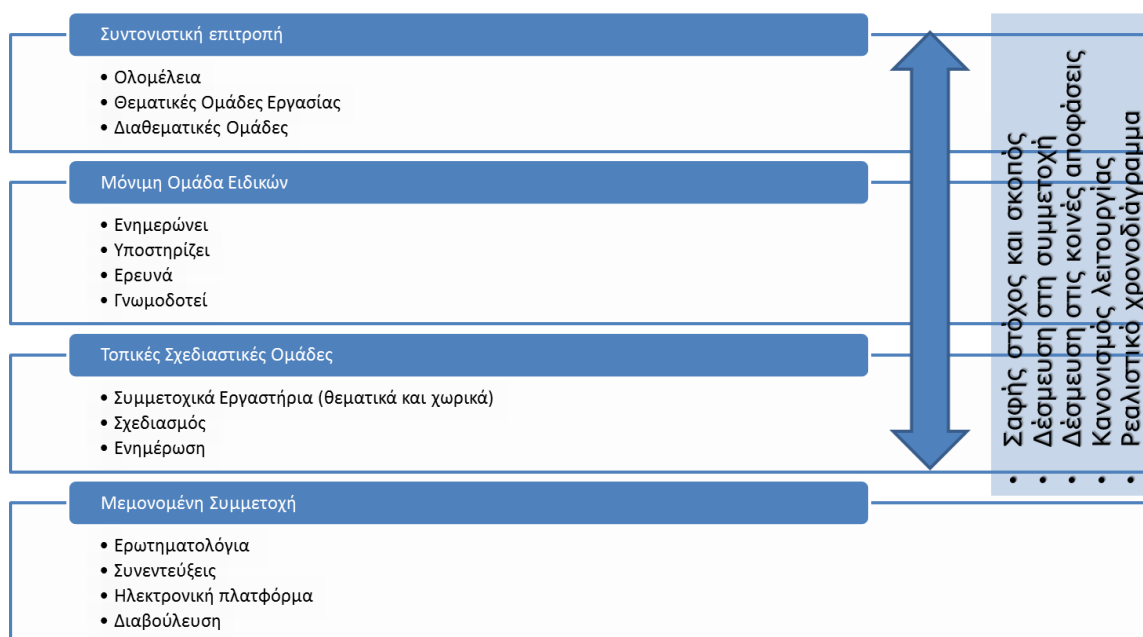
Σημαντικός παράγοντας είναι η απάντηση στο ερώτημα του ποιού θα είναι οι πόροι που θα χρειαστούν για τις δράσεις, ποιός είναι ο προϋπολογισμός και ποιοι είναι οι φορείς χρηματοδότησης. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να γίνει μία μελέτη προϋπολογισμού πάνω στους πόρους που είναι ήδη διαθέσιμοι και σε αυτούς που θα χρειαστούν, στα απαραίτητα κεφάλαια και στο ερώτημα από ποιούς φορείς και οργανισμούς θα αναζητηθεί στήριξη.

4.2.7. Βήμα 7 - Ανάλυση εμπλεκόμενων φορέων

Αυτό το βήμα είναι αρκετά σημαντικό, καθώς πρέπει να καταγραφούν οι τοπικοί ενδιαφερόμενοι και μάλιστα να υπάρχει η πρόληψη για την αναγνώριση όλων των ανθρώπων και φορέων που επηρεάζουν και επηρεάζονται (τόσο άμεσα όσο και μεσοπρόθεσμα) από τα προβλήματα που εξετάζονται. Η μεταφορά πληροφορίας προς τον κοινό λόγο και την κοινότητα με σκοπό τη γνωστοποίηση του συμμετοχικού προγράμματος πριν την έναρξή του αποτελεί πολύ σημαντικό κομμάτι που ο φορέας, ο οποίος είναι υπεύθυνος, οφείλει να μην παραβλέψει. Αρκετές φορές λόγω του ότι υπάρχει μία δυσπιστία, η οποία διαδίδεται, δημιουργείται μία συστολή στα άτομα να συμμετέχουν. Το κομμάτι της ευθείας, ειλικρινούς επικοινωνιακής στρατηγικής εκ μέρους του διοργανωτή φορέα αποτελεί ένα πολύ ισχυρό εργαλείο ώστε να μπορέσει να προσελκύσει τη συμμετοχή όλο και περισσότερων ενδιαφερόμενων.

4.2.8. Βήμα 8 - Ρόλοι και αρμοδιότητες

Προτείνεται η δημιουργία ομάδων και επιτροπών όπως φαίνεται στην επόμενη εικόνα:

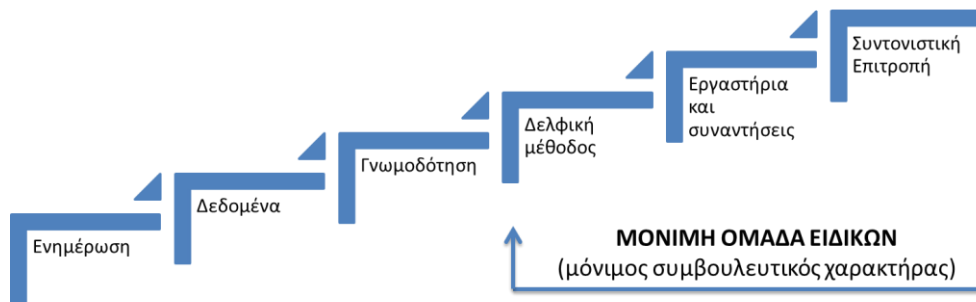

Εικόνα 7: Προτεινόμενες ομάδες και επιτροπές για τον συμμετοχικό σχεδιασμό

Το πρώτο βήμα θα είναι η συγκρότηση της συντονιστικής επιτροπής και η συναπόφαση των κανόνων λειτουργίας τους. Θα αποφασιστούν οι αυστηροί κανόνες λειτουργίας της επιτροπής, κανόνες απόφασης (πχ ομοφωνία), το επίπεδο και τις διαδικασίες δέσμευσης, τον αριθμό των ελάχιστων συνεδριάσεων, καθώς και θα πρέπει να εγκριθεί / τροποποιηθεί / συναποφασιστεί και η ίδια η συμμετοχική διαδικασία. Τέλος θα αποφασιστούν οι βασικοί άξονες των περιεχομένων που θα απασχολήσουν τα εργαστήρια συμμετοχικού σχεδιασμού. Ταυτόχρονα προτείνεται η δημιουργία μια μόνιμης ομάδας ειδικών, συμβουλευτικού χαρακτήρα, η οποία με έναν σταθερό τρόπο θα ενημερώνει, υποστηρίζει, ερευνά και

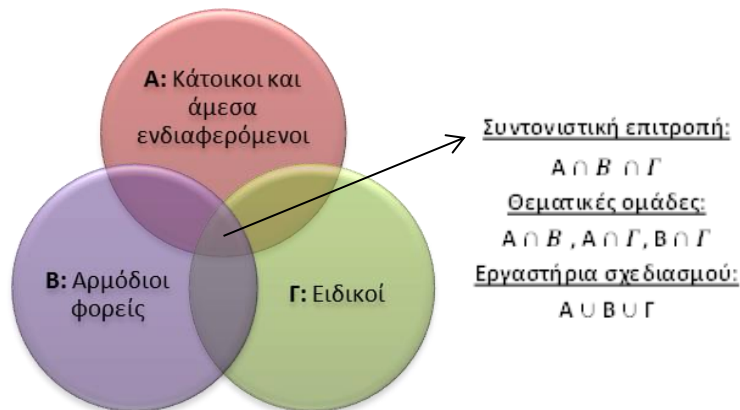
Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

γνωμοδοτεί σχετικά με τα θέματα που θα προκύπτουν καθόλη τη διάρκεια. Οι διαφορετικοί βαθμοί εμπλοκής των ειδικών φαίνονται στην επόμενη εικόνα:

Εικόνα 8: Εμπλοκή των ειδικών

Θα δημιουργηθούν οι Τοπικές Σχεδιαστικές Ομάδες, όπου θα συμμετέχουν κάτοικοι, εμπλεκόμενοι φορείς και ενδιαφερόμενα μέρη στα θεματικά εργαστήρια συμμετοχικού σχεδιασμού (θεματικά και χωρικά). Στην επόμενη εικόνα φαίνεται η σχέση μεταξύ εμπλεκόμενων μερών και ομάδων:

Εικόνα 9: Εμπλεκόμενοι και Ομάδες

Τέλος, θα ληφθεί μέριμνα για τη συμμετοχή ευρύτερα του κοινού, των επισκεπτών και των φίλων της περιοχής, και όλων των ενδιαφερομένων και επηρεαζόμενων μερών, μέσω μεμονωμένης συμμετοχής. Ειδικά ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις θα εκπονηθούν ειδικά στους συχνούς επισκέπτες και τους φίλους του τόπου και επιθυμούν να εμπλακούν στη διαδικασία (focus groups). Ταυτόχρονα μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας συμμετοχικού σχεδιασμού θα συλλεγούν πληροφορίες και απόψεις επί του σχεδιασμού (crowdsourcing). Τελικά θα γίνουν δράσεις διαβούλευσης επί του τελικού σχεδίου.

4.2.9. Βήμα 9 - Στρατηγική επικοινωνίας

Για την επιτυχημένη συμμετοχική διαδικασία είναι πολύ σημαντική η ολοκληρωμένη επικοινωνία. Για το λόγο αυτό προτείνεται κατά τη διάρκεια σύνταξης του Σχεδίου Συμμετοχικού Σχεδιασμού και την Ανάλυση Εμπλεκόμενων Φορέων να συντάσσεται και η Στρατηγική Επικοινωνίας.

Μέσω των καναλιών επικοινωνίας θα επιτευχθεί ένας τριπλός στόχος:

- Η ανάδειξη και η ευαισθητοποίηση γύρω από τον χωρικό, αστικό και περιβαλλοντικό συμμετοχικό σχεδιασμό για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- Η προβολή και υποστήριξη των συμμετοχικών διαδικασιών σε τοπικά σχέδια προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή
- Η προσέλευση των κατάλληλων ομάδων του κοινού σε συμμετοχή στις διαφορετικές ομάδες σχεδιασμού, στα διαφορετικά στάδια εκπόνησης του σχεδίου
- Η διαρκής και εμπειριστατωμένη πληροφόρηση των εμπλεκόμενων φορέων και των ενδιαφερόμενων ατόμων για τις εναλλακτικές και τις τελικές αποφάσεις του σχεδίου βιώσιμης ανάπτυξης

Αυτή η πολλαπλότητα δράσεων που απαιτούνται, επιβάλλει και μια αντίστοιχα πολυεπίπεδη στρατηγική δράσεων ενημέρωσης. Η στρατηγική αυτή πρέπει να αποφασίζεται σε συνεχείς συναντήσεις του φορέα υλοποίησης (π.χ. δήμος) με τους φορείς που συμμετέχουν στο πρόγραμμα και παρέχουν εξειδικευμένη γνώση.

- Ειδική εστίαση - Κεντρική ιδέα (Branding)
- Δράσεις που περιλαμβάνονται στο σύνολο της καμπάνιας (π.χ. καμπάνια στα κοινωνικά δίκτυα)
- Βασικό επικοινωνιακό υλικό (π.χ. λογότυποι, προσκλήσεις, αφίσα, φυλλάδια κ.λπ)
- Ψηφιακή επικοινωνία
- Επιλογή ομάδων-στόχων (π.χ. κάτοικοι, τοπική αυτοδιοίκηση, υπουργεία, παραγωγικοί φορείς, επισκέπτες, ειδικοί και αρμόδιοι κλπ)

Ακολουθεί παράδειγμα στο οποίο αναφέρονται οι μορφές και τα μέσα επικοινωνίας:

Πίνακας 6: Παράδειγμα για μορφές και μέσα επικοινωνίας ανά κατηγορία

Ομάδα Ενδιαφέροντος	Μορφές Επικοινωνίας	Μέσα Επικοινωνίας
Πολίτες - Κάτοικοι	Άμεση - Έμμεση	Email, Τηλέφωνο, Συναντήσεις, Social Media, Events, MME
Τοπική Αυτοδιοίκηση	Άμεση	Email, Τηλέφωνο, Συναντήσεις
Επιστήμονες - Ακαδημαϊκοί	Άμεση και Έμμεση	Email, Τηλέφωνο, Συναντήσεις, Social Media, Events, MME
Θαμώνες	Άμεση και Έμμεση	Social Media, Events, Στοχευμένη διαφήμιση

Γενικό κοινό	Έμμεση	Social Media, Στοχευμένη διαφήμιση
--------------	--------	------------------------------------

4.2.10. Βήμα 10 - Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση των συμμετοχικών διαδικασιών θα πρέπει είναι μια διαρκής διαδικασία, με σκοπό τη βελτίωση των συμμετοχικών διαδικασιών όσο υλοποιείται το έργο (π.χ. γράφεται το σχέδιο προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή) μέσω:

- Ανεπίσημες συζητήσεις
- Ερωτηματολόγια / έρευνες

Στο τέλος του έργου καλό είναι να γίνει η τελική αξιολόγηση, ώστε να εκτιμηθεί εάν εκπληρώθηκαν οι στόχοι. Η διαδικασία θα γίνει μέσω ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου.

5. ΜΕΘΟΔΟΙ – ΤΕΧΝΙΚΕΣ – ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Στη συνέχεια αναφέρονται οι βασικότερες μέθοδοι, τεχνικές και εργαλεία που μπορούν να αποτελέσουν την παλέτα επιλογής για το Βήμα 5 (κεφ. 3.2.5). Αναφέρονται και περιγράφονται σύντομα στη συνέχεια, ανά στάδιο εκπόνησης ενός σχεδίου χωρικού, αστικού και περιβαλλοντικού συμμετοχικού σχεδιασμού για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Δεδομένης της δυσκολίας μετακίνησης λόγω COVID 19 γίνεται και παράθεση των σημαντικότερων υφιστάμενων ηλεκτρονικών εργαλείων.

Όλα τα εργαλεία και οι μέθοδοι μπορούν να αναζητηθούν στο αποθετήριο γνώσης, ομαδικά ή μεμονωμένα, με παραδείγματα και πρότυπα (template) έτοιμα για χρήση. Η ηλεκτρονική εργαλειοθήκη θα εμπλουτίζεται συνεχώς.

Κάποιες γενικές τεχνικές θα μπορούσαν να χωριστούν στις εξής κατηγορίες που θα μας βοηθήσουν να αντιληφθούμε το γενικότερο κλίμα, υπό το οποίο λειτουργεί ο συμμετοχικός προγραμματισμός και σχεδιασμός.

- Τεχνικές του διαλόγου: Τεχνικές που προωθούν τον άμεσο διάλογο μέσα στην ομάδα και διοργανώνονται ως συζητήσεις από τους ίδιους τους συμμετέχοντες, χωρίς την ανάγκη της παρουσίας υπεύθυνου για την ομάδα. Με αυτό τον τρόπο πυροδοτούνται αναλυτικές συζητήσεις με έντονο ενδιαφέρον από την ομάδα για την αναγνώριση προβλημάτων και ακόμα και την πρόταση λύσεων. Ωστόσο, αποτελεί μία αρκετά χρονοβόρα διαδικασία.
- Άσκήσιες: Απαιτούν μικρές υποομάδες, οι οποίες οργανώνουν μία άσκηση γύρω από μία δραστηριότητα ή πρόβλημα προς συζήτηση. Αποτελεί ένα διαδραστικό μέσο που καλλιεργεί τη συνοχή της ομάδας. Ωστόσο, τέτοιες τεχνικές απαιτούν μία εκπαίδευση του διοργανωτή της άσκησης γύρω από τις απαιτήσεις του χειρισμού της.
- Μελέτη περίπτωσης (case study): Μία πραγματική εφαρμοσμένη μελέτη περίπτωσης παρουσιάζεται στους συμμετέχοντες της ομάδας από κάποιον που έχει αναλάβει να ασχοληθεί με αυτή. Έτσι η ομάδα μαθαίνει μέσα από ένα πραγματικό πεδίο, να αναγνωρίζει τα διάφορα προβλήματα, τα αίτια και αποτελέσματα, καθώς και τις προτάσεις που τέθηκαν σε εφαρμογή. Η πραγματικότητα επομένως λειτουργεί συγκριτικά για να αναδείξει προβλήματα, προκλήσεις και λύσεις για το έργο που είναι προς υλοποίηση, μέσα από ομαδική δουλειά. Απαιτεί αρκετό χρόνο και εκπαίδευση.
- Παιχνίδι Ρόλων (Role playing): Σε αυτή την τεχνική οι συμμετέχοντες της ομάδας υιοθετούν τους ρόλους όσων εμπλέκονται στο πρόβλημα ή στο έργο γενικότερα. Μέσα από αυτή τη διαδικασία καθίσταται δυνατό, τα μέλη να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα μέσα από τα μάτια κάποιου άλλου και να αντιληφθούν τις διαφορετικές ανάγκες και ομάδες συμφερόντων που υπάρχουν σε κάθε περίπτωση. Ωστόσο αποτελεί τεχνική που απαιτεί μεγάλο ενδιαφέρον από πλευρά συμμετοχής και έντονη φαντασία.
- Καταιγισμός ιδεών (Brainstorming): Αποτελεί τεχνική που κι εμείς προτείνουμε στις αρχές των ασκήσεων που παραθέτουμε παρακάτω ως εναρκτήριο στάδιο, αφού η

ομάδα συγκεντρώνεται και αφήνεται να συλλογιστεί το εν λόγω θέμα τελείως ελεύθερα, ακόμα κι αν προκύψουν ασύνδετες σκέψεις. Οι ιδέες ενθαρρύνονται να ακουστούν ελεύθερα και δεν ασκείται κριτική σε πρώτο στάδιο. Στη συνέχεια οι σκέψεις οργανώνονται γύρω από άξονες και μπορούν να καταλήξουν να προτείνουν ολοκληρωμένες προγραμματικές. Αυτή η τεχνική καθιστά την ομάδα ιδιαίτερα ενεργή, και την απελευθερώνει, ώστε να μπορεί να νιώσει ικανή να εκφραστεί. Απαιτεί αρκετό χρόνο και κάποιον εκπαιδευμένο υπεύθυνο να οργανώνει την κουβέντα, ώστε να υπάρχει μία συνολική εικόνα των όσων ιδεών εκφράζονται.

- ο Επίσκεψη στο πεδίο μελέτης και εφαρμογής (Field Trip): Πρόκειται για την επίσκεψη στο πεδίο εφαρμογής από την ομάδα, καθώς και την επίσκεψη σε οργανισμούς, φορείς κεντρικούς ή της τοπικής αυτοδιοίκησης, σε βιβλιοθήκες και άλλα μέρη που θα φέρουν πιο κοντά τους εμπλεκόμενους στην πραγματική έρευνα και επίλυση της κατάστασης. Ωστόσο, τέτοιες διαδικασίες απαιτούν μεγάλη ενασχόληση από την πλευρά της αρχής που το διοργανώνει, καθώς πρέπει να υπολογιστούν πολύ παράγοντες (κόστη μεταφοράς, ωράρια λειτουργιών κλπ.) ώστε να πραγματοποιηθούν οι επισκέψεις.

5.1. Προσδιορισμός του προβλήματος

Μία μέθοδος καταγραφής του προβλήματος αποτελεί το Δενδρικό διάγραμμα προβλημάτων (Problem Tree). Σε αυτή την τεχνική-άσκηση, τα προβλήματα καταγράφονται σε ένα δενδροειδές διάγραμμα. Η ομάδα προμηθεύεται με υλικά όπως χαρτιά και διαφόρων χρωμάτων γραφική ύλη και συγκεντρώνεται γύρω από το σημείο που θα σχεδιαστεί το 'δέντρο των προβλημάτων'. Ο υπεύθυνος για την οργάνωση γνωστοποιεί στην ομάδα το κυρίαρχο πρόβλημα και τα μέλη αφήνονται κάποια λεπτά να σκεφτούν (μέθοδος του brainstorming). Παροτρύνονται να σημειώσουν σε σκόρπιες κάρτες τις σκέψεις τους γύρω από αυτό το πρόβλημα καθώς και αίτια, αποτελέσματα και διάφορα υποπροβλήματα. Σχεδιάζεται σε έναν πίνακα ένα δέντρο, ώστε οι αιτίες να καταγραφούν στις ρίζες του και οι συνέπειες στα κλαδιά.

Οι κάρτες ανοίγουν σιγά σιγά και τίθενται υπό συζήτηση για το αν αποτελούν αίτιο ή αποτέλεσμα του προβλήματος και σιγά σιγά αρχίζουν να διασαφηνίζονται και να τοποθετούνται στο δέντρο. Τελικά γίνεται και μία ιεράρχηση των πιο σημαντικών παραγόντων και των συνεπειών. Το δέντρο προτείνεται να μετατραπεί τελικά και σε δενδροειδές διάγραμμα λύσεων (solution tree), όπου θα γίνει η αντίστοιχη διαδικασία ώστε να προταθούν και οι λύσεις σε επόμενο στάδιο.

Το κομμάτι του προσδιορισμού του προβλήματος απαιτεί την αναζήτηση και καταγραφή στοιχείων για τη μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης την οποία επιθυμούμε να βελτιώσουμε. Θέτει επίσης δύο προϋποθέσεις: Πρώτη προϋπόθεση είναι η συμμετοχικότητα να διατηρείται μέσα από όλες αυτές τις διαδικασίες και δεύτερη, το συμμετοχικό έργο να αφήνει το περιθώριο συμμετοχής σε άτομα τα οποία να εκφράζουν όσο γίνεται τις διάφορες τάσεις της κοινότητας, ώστε να μην υπάρχει η αμφιβολία πως κάποια πλευρά ή κάποιο επιχείρημα μένει στην αφάνεια.

Αυτές οι κατηγορίες τεχνικών είναι οι εξής:

- Ποσοτικές τεχνικές: Είναι οι τεχνικές που αφορούν κυρίως τη συλλογή αντικειμενικών και ποσοτικών στοιχείων, τα οποία προσπαθούν να διαμορφώσουν μία εικόνα της πραγματικότητας, με συγκεκριμένα ερωτηματολόγια για παράδειγμα και στατιστικές φόρμες, με γνώση ωστόσο, του περιορισμένου δείγματος ατόμων που μπορούν να συμπεριλάβουν
- Ποιοτικές τεχνικές: Είναι εκείνες που επικεντρώνονται σε ποιοτικά στοιχεία με την έννοια του υποκειμενικού βιώματος (π.χ. του τοπίου) και επομένως αντιστοιχούν στην πιο προσωπική αντίληψη του κάθε ατόμου για το βίωμα του εν λόγω τόπου. Αυτές οι τεχνικές περιλαμβάνουν κυρίως την αναζήτηση στοιχείων μέσα από συζητήσεις με ένα δείγμα ατόμων, με το στόχο να αναδειχθούν διαφορετικές αντιλήψεις και αισθήσεις. Αρκετές φορές είναι επιθυμητή και η συγκέντρωση αντικρουόμενων απόψεων που συγκροτούν μία πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την πραγματικότητα
- Τεχνικές που βασίζονται στην τεχνική του διαλόγου: Πρόκειται για τεχνικές οι οποίες αντλούν πληροφορίες μέσα από την πυροδότηση διαλόγων σε επίπεδο ομαδικών συνενυρέσεων, με τη λογική ότι μέσα από τη διαλεκτική σχέση των συμμετεχόντων προκύπτουν στοιχεία για διάφορες προβληματικές, για τον τόπο, τις προτεινόμενες επιλύσεις και τις διάφορες απόψεις που κυριαρχούν. Στόχος είναι η ομάδα να μπορέσει να εντοπίσει σε ποιιά σημεία διαφωνεί και να μπορέσει να καλλιεργήσει ένα δίκτυο κοινών συλλογιστικών και δράσεων για τη συνέχιση του έργου.

5.2. Ανάλυση εμπλεκόμενων φορέων

Μετά την πρώτη χαρτογράφηση των εμπλεκόμενων φορέων θα ζητηθεί η συμβολή των αρμόδιων, των ειδικών και των κατοίκων τόσο για να χαρτογραφηθούν εμπλεκόμενοι φορείς και άτομα που τυχόν έχουν παραλειφθεί. Αυτή η πληροφορία θα συλλεγεί με συνεντεύξεις, τηλεφωνικές συζητήσεις και δημόσιες συναντήσεις. Βασικές τεχνικές για τη συλλογή και οπτικοποίηση της πληροφορίας:

- Εύκολη αλλά πολύ βοηθητική τεχνική είναι η τοποθέτηση των εμπλεκόμενων φορέων στο φάσμα Επιρροής / Επίδρασης υπό τη μορφή πίνακα, με διαφορετικά χρώματα και σχήματα για κάθε κατηγορία εμπλεκόμενου και τομέα/άξονα
- Σε πολλές περιπτώσεις για το βήμα αυτό είναι χρήσιμος ο Χάρτης Οικοσυστήματος των ενδιαφερομένων (Stakeholders Ecosystem Map). Αυτός μοιάζει με ιστό αράχνης με ομόκεντρους κύκλους: Σε κάθε τεταρτημόριο τοποθετείται ένας τομέας που είναι σημαντικός για το σχέδιό, όπως για παράδειγμα η εκπαίδευση, η επιχειρηματικότητα, η κινητικότητα, η στέγαση. Έπειτα γίνεται ανάλυση και καταγραφή των βασικών ενδιαφερομένων: Σε ποιον τομέα ανήκουν και πόσο σημαντικοί είναι. Οι πλέον σημαντικοί τοποθετούνται στο κέντρο, οι λιγότερο σημαντικοί στην περιφέρεια. Έτσι, προκύπτει ένας πλήρης χάρτης όχι μόνο όλων των εμπλεκόμενων μερών αλλά και της σημαντικότητάς τους (ή του ειδικού βάρους που φέρουν). Ο προσδιορισμός της

βαρύτητας του κάθε εμπλεκόμενου είναι από τις πλέον απαιτητικές διαδικασίες που όμως είναι απαραίτητη για τα επόμενα βήματα.

- Μία ακόμα τεχνική η οποία βοηθάει στη διαμόρφωση μίας ομάδας και στην κατανόηση των σχέσεων τους αποτελεί το Conflict and Alliance Mapping (χαρτογράφηση των συγκρούσεων και των συμμαχιών). Μέσω αυτής της τεχνικής οπτικοποιούνται και σκιαγραφούνται οι διάφορες σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων ατόμων και φορέων ως εκφραστές διαφορετικών αντιλήψεων και αναγκών. Η ομάδα συγκεντρώνεται και συγκροτεί έναν κύκλο, στο κέντρο του οποίου τοποθετείται ένα μεγάλο χαρτί, είτε στον τοίχο είτε κάτω στο έδαφος. Μέσα σε κύκλους ανάλογα με την ακτινοβολία τους στην ομάδα και το πλήθος καταγράφονται οι διάφορες ομάδες ενδιαφερομένων και οι διάφορες ομάδες που εμπλέκονται στο έργο του σχεδιασμού (στο κομμάτι του συμμετοχικού σχεδιασμού των περιπτώσεών μας οι ομάδες εμπλοκής ταυτίζονται αρκετά με τις ομάδες που υφίστανται την παρέμβαση). Σιγά σιγά έπειτα από συζήτηση, αρχίζουν να αναπαρίστανται οι σχέσεις αυτών των ομάδων ως ενώσεις των κύκλων μεταξύ τους: Οι συμμαχίες για παράδειγμα με ενιαία γραμμή, οι συγκρουσιακές σχέσεις με και οι σχέσεις επιρροής με διακεκομμένη. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται ένα σχηματικό πλέγμα που διαπλέκει όλες τις ομάδες και τάσεις μεταξύ τους. Στόχος της ομάδας είναι να μπορέσει να τελικά να συνειδητοποιήσει πως αποτελεί ένα πολύπλοκο δίκτυο και να μπορέσει και να απαντήσει με ποιό τρόπο μπορεί να διαμορφωθούν προτάσεις μέσα στο έργο, οι οποίες θα εντείνουν τις σχέσεις συνεργασίας και θα εξομαλύνουν τις συγκρούσεις συμφερόντων και αναγκών.

5.3. Καθορισμός του πιθανού στόχου ή ενός πλαισίου αποτελεσμάτων

Ως κύρια τεχνική σε πρώτο στάδιο του καθορισμού των στόχων προτείνουμε τη διαδικασία του brainstorming καθώς μέσω της πιο ελεύθερης ροής των ιδεών στη σκέψη των μελών της ομάδας μπορεί να προκύψει ένα όραμα, το οποίο όταν οργανωθεί σε βήματα θα μπορέσει να σχηματίσει το πλαίσιο των στόχων και των πιθανών αποτελεσμάτων. Διάφορες επι μέρους τεχνικές και ασκήσεις είναι οι εξής:

- Χαρτογράφηση ιδεών (Mind map). Η ομάδα αφού αφεθεί να σκεφτεί και να καταγράψει σκέψεις, έπειτα από συζήτηση, στη μέση ενός χαρτιού καταγράφει την βασική ιδέα του οράματος μέσα σε ένα κλειστό σχήμα. Σιγά σιγά, οι πιο συγκεκριμένες ιδέες που έχουν παραχθεί αποτυπώνονται σε άλλα κλειστά σχήματα, συναρτίζει της κεντρικής ιδέας, και διατάσσονται γύρω της. Έτσι σιγά σιγά ιεραρχείται το ποιά είναι η οραματική πρόταση, ποιοι οι επι μέρους στόχοι και ποια τα ενδεχόμενα αποτελέσματα.
- Καθορισμός του πλαισίου των αποτελεσμάτων και χρονικών σταθμών του έργου με τη μέθοδο του Σχεδίου της μεγάλης εικόνας (Big Picture Plan). Σε αυτή την άσκηση δημιουργείται ένας πίνακας. Στον πίνακα αυτό καταγράφονται τα διάφορα χρονικά στάδια του έργου ως σημαντικοί χρονικοί σταθμοί, το τι

περιμένει η ομάδα να γίνει σε κάθε στάδιο και με ποιό τρόπο θα κατανεμηθούν οι συγκεκριμένες δράσεις σε αυτά τα πλαίσια. Αυτό βοηθάει τους συμμετέχοντες να διαμορφώσουν μία στρατηγική για το ποιά αποτελέσματα περιμένουν να δουν και τότε και συνολικά να αποκτήσουν μία εικόνα του χρόνου και της πραγματικής διάστασης του έργου.

- Μία μέθοδος που αναφέρθηκε σε προηγούμενο στάδιο είναι η μετατροπή του δενδροειδούς διαγράμματος των προβλημάτων σε δένδρο των προτάσεων και στόχων. Η συμμετοχική σκέψη έτσι, αποκτά μία συλλογιστική ροή γύρω από το πως από την ανάλυση του προβλήματος δύναται να παραχθεί ο στόχος και η προγραμματική διαμόρφωση των αποτελεσμάτων.

5.4. Διαλέξεις ειδικής γνώσης

Για να είναι ισότιμη και ουσιαστική η συμμετοχή των ανθρώπων πρέπει να διαθέτουμε για κάθε θέμα συζήτησης κάποια ελάχιστη γνώση και να υπάρχουν διαθέσιμες οι απαραίτητες πληροφορίες. Στα θεματικά εργαστήρια, αλλά και στα ηλεκτρονικά, θα υπάρχουν παρουσιάσεις και ειδικές διαλέξεις.

5.5. Σχεδιασμός των δράσεων

Στο κομμάτι του σχεδιασμού των δράσεων προτείνονται οι εξής τεχνικές και ασκήσεις:

- Ένας ενδεικτικός, αλλά όχι ο μόνος τρόπος για να γίνει ο σχεδιασμός των δράσεων είναι η χρήση της μεθόδου OPERA. Η μέθοδος OPERA είναι μία μέθοδος συν-δημιουργίας, η οποία μπορεί να βελτιώσει σε πολύ μεγάλο βαθμό την αποτελεσματικότητα. Μπορεί να εφαρμοστεί για πολύ απλές ενέργειες και σε πολύ μικρές ομάδες (5-6 ατόμων), αλλά είναι ένα αποτελεσματικό εργαλείο προς εφαρμογή και σε μεγαλύτερες κλίμακες (έως 40-50 συμμετέχοντες). Αυτή η τεχνική εστιάζει όλη την ομάδα στο πρόβλημα ή στο θέμα προς επίλυση, συγκεντρώνει, φιλτράρει και συνθέτει τις προτάσεις των μελών με ένα δομημένο τρόπο. Συνδυάζει έναν συστηματικό τρόπο σκέψης με μία δημιουργική διαδικασία επίλυσης προβλημάτων, ούτως ώστε να επιτρέπει την πλέον αποτελεσματική χρήση της γνώσης και των εμπειριών των συμμετεχόντων. Μέσω της τεχνικής της συζήτησης σε ζεύγη, εμπλέκει τον κάθε ένα που συμμετέχει στη διαδικασία και κινητοποιεί τις σκέψεις τους και τις προτάσεις τους.

Η μέθοδος Opera περιλαμβάνει τα εξής υπο-βήματα:

- Own Reflections/Suggestions: Ο κάθε συμμετέχων καταγράφει τις προσωπικές σκέψεις και προτάσεις του ατομικά, προσπαθώντας να έχει τη μεγαλύτερη δυνατή σαφήνεια και να είναι συγκεκριμένος/η.
- Pair Discussion: Η ομάδα χωρίζεται σε ζεύγη όπου και τα δύο μέρη παρουσιάζουν ο ένας στον άλλο τις ιδέες τους. Τελικά προσπαθούν να καταλήξουν σε 3-5 κοινές προτάσεις τις οποίες καταγράφουν.

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

- Explanations: Το κάθε ζεύγος παρουσιάζει τις προτάσεις του στην υπόλοιπη ομάδα και παρέχει τις απαιτούμενες διευκρινήσεις ή απαντάει στις τυχόν ερωτήσεις.
- Ranking: Όλη η ομάδα συνεργάζεται για να κατατάξει τις προτάσεις σε μια αύξουσα κλίμακα με βάση μια ομάδα κριτηρίων που έχει εκ των προτέρων συμφωνηθεί.
- Arranging: Και πάλι με τη συνεργασία όλων ομαδοποιούνται οι προτάσεις σε υποενότητες, απορρίπτονται κάποιες ή κάποιες αναδιαμορφώνονται με βάση τη συζήτηση, την αναγνώριση των πιθανών δυσκολιών για την εφαρμογή τους κλπ.

Το αποτέλεσμα της μεθόδου OPERA είναι μία ομάδα προτάσεων για υιοθέτηση συγκεκριμένων δράσεων, δημιουργημένη από κοινού με όλα τα μέλη της ομάδας και βασισμένη στη συμφωνία τους.

- Είναι σημαντικό να αναπτύσσονται στα πλαίσια όλων των ασκήσεων οδικοί χάρτες ή ένας πίνακας δράσεων οι οποίοι επιτρέπουν την ανάλυση της μεγάλης εικόνας των ενεργειών, συμπεριλαμβάνοντας τα επιθυμητά αποτελέσματα, τους στόχους, τα ορόσημα, τις εκροές, τους ανθρώπινους πόρους, τους συνεργάτες, τα χρονοδιαγράμματα, τον προϋπολογισμό και όποια άλλη χρήσιμη πληροφορία θεωρείται απαραίτητο να προστεθεί. Αυτοί οι χάρτες είναι καλό να αναρτώνται σε σημεία ορατά προς όλη την ομάδα κατά τη διάρκεια του έργου ώστε να μπορεί να γίνεται συνεχής επεξεργασία τους.
- Μία άσκηση που σχετίζεται με την οργάνωση των δράσεων είναι η άσκηση πάνω σε μία φόρμα σχεδίων δράσης (ACTION PLAN). Η ομάδα συγκεντρώνεται και στην αρχή δίνεται μία σελίδα στον κάθε ένα και κάθε μία και τους δίνεται ένας χρόνος ώστε να σκεφτούν και να καταγράψουν όπως αντιλαμβάνονται τους διάφορους στόχους και τις διάφορες δράσεις που απαιτεί το έργο (brainstorming). Ο σκοπός είναι να πυροδοτηθεί το ερώτημα του πως πρέπει να ιεραρχηθούν όλες οι επιμέρους δράσεις. Στη συνέχεια όλα τα φύλλα συγκεντρώνονται και αναρτώνται ώστε να γίνει μία κουβέντα γύρω από την ιεράρχηση, ή καταγράφονται σε μία διαμορφωμένη φόρμα σχεδίων δράσης με κελιά και ξεκινάει ένας διάλογος με τα εξής ερωτήματα: Ποιές θεωρείτε ότι είναι οι 3 πρώτες ενέργειες που έχουν προτεραιότητα να υλοποιηθούν; Ποιός θα είναι ικανός και υπεύθυνος να υλοποιήσει την κάθε μία από όλες τις ενέργειες; Πότε και πως θα υλοποιηθούν;
- Για το κομμάτι της οργάνωσης των πόρων και του προϋπολογισμού προτείνεται μία άσκηση. Κατά την άσκηση αυτή, η ομάδα συγκεντρώνεται γύρω από ένα τραπέζι και αφήνεται για κάποια λεπτά να σκεφτεί όλα τα ζωτικά τμήματα από τα οποία αποτελείται το έργο. Αυτό μπορεί να σημαίνει διάφορες δράσεις απόκτησης εξοπλισμού, διάφορες επισκέψεις σε υπηρεσίες και διοικητικούς φορείς, έξοδα για υποδομές, ενέργειες για δημιουργία προωθητικών φυλλαδίων, ειδικότερες δράσεις ανάλογα με το έργο προς υλοποίηση. Τους δίνεται από ένα χαρτί με συγκεκριμένα κελιά όπου συμπληρώνονται οι δράσεις και οι προϋπολογισμοί. Έπειτα ζητείται από τα άτομα να καταγράψουν τις ενέργειες που σκέφτηκαν καθώς κι έναν προϋπολογισμό κατ' εκτίμηση για κάθε

μια από αυτές. Αν δεν είναι δυνατό να κοστολογηθούν όλες τότε γίνεται παρακίνηση για περαιτέρω οικονομοτεχνική έρευνα. Προφανώς αυτή η άσκηση μπορεί να πραγματοποιηθεί στην αρχή του έργου, όπου χρειάζεται μία πολύ γενική εικόνα για τα διάφορα κόστη. Αυτή η διαδικασία θα βοηθήσει τα μέλη να αρχειοθετήσουν στη σκέψη τους τα διάφορα μεγέθη και σιγά σιγά να μπορούν να τα αντιστοιχούν σε πραγματικά προϋπολογιστικά.

5.6. Σχεδιαστικά / Θεματικά εργαστήρια / Εργαστήρια ιδεών

Σχεδιασμός του λειτουργικού χώρου από τους εμπλεκόμενους. Πρόκειται για εργαστήρια εμπάθυνσης και σχεδιασμού (σε χάρτες ή κείμενο ανάλογα το θέμα) των επί μέρους θεματικών αξόνων. Θα πραγματοποιηθούν με συμμετέχοντες από τους κατοίκους και τις επιχειρήσεις, τον δήμο, τους φορείς υλοποίησης, αδειοδότησης και χρηματοδότησης και όποιον άλλο εμπλεκόμενο ή αρμόδιο φορέα χρειάζεται.

5.7. Open house (έκθεση των τελικών προτάσεων) και τελικό εργαστήριο σύνθεσης κοινής πρότασης

Οι επισκέπτες θα «ξεναγούνται» από την ομάδα σχεδιασμού στις λύσεις και τα διαφορετικά σενάρια και θα παροτρύνονται να εκφράσουν τη γνώμη τους προφορικά και γραπτά. Στο τέλος της έκθεσης θα πραγματοποιηθεί εργαστήριο τελικής πρότασης, ώστε να δοθεί η ευκαιρία ανταλλαγής απόψεων μεταξύ των συμμετεχόντων.

5.8. Επιτροπές

Συγκρότηση και λειτουργία Σχεδιαστικής Επιτροπής, Συντονιστικής Επιτροπής και Επιτροπής Ειδικών. Είναι απαραίτητες για σχέδια και στρατηγικές. Για μεμονωμένα έργα και δράσεις ενδέχεται να μην είναι όλες απαραίτητες.

5.9. Διαβούλευση με το ευρύ κοινό

Επικοινωνία του σχεδίου και διαβούλευση επί του τελικού. Συνεχής ενημέρωση σχετικά με την εξέλιξη του προγράμματος. Το κομμάτι της επικοινωνίας των δράσεων και των στρατηγικών όπως αναφέραμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, αποτελείται ουσιαστικά από μία σειρά επικοινωνιακών προγραμματικών με στόχο τη δημοσιοποίηση σε ευρύ κοινό, αλλά και σε φορείς δυνατούς να στηρίξουν ή ακόμα και να χρηματοδοτήσουν. Έτσι κάποιες δράσεις παρατίθενται εδώ ως προτάσεις για την δημιουργία μίας ολοκληρωμένης καμπάνιας.

- Αρχικά, προτείνεται μία εσωτερική διαδραστική συζήτηση του συμμετοχικού οργάνου γύρω από τη θεματική της δημόσιας έκθεσης της δουλειάς που έχει παραχθεί. Το ζητούμενο σε αυτή την περίπτωση είναι η ίδια η ομάδα να απαντήσει στα εξής ερωτήματα ενεργοποιώντας τη δημιουργικότητά της: Πώς θα ήθελα να διηγηθώ την ιστορία μας; Με ποιό τρόπο θα αφηγηθώ τις διαδικασίες απευθυνόμενη στην κοινότητα, στην κυβέρνηση, στην τοπική αυτοδιοίκηση¹⁵; . Ως τεχνική της κουβέντας εδώ προτείνεται ακόμα μία φορά το

Brainstorming ως αφορμή για να εκκινηθεί η φαντασία των μελών και να μπορέσει να παραχθεί ένα ζωντανό αποτέλεσμα προς κοινοποίηση.

- Διαμόρφωση ενός λόγου μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media) που απευθύνεται στην κοινωνία και ιδιαίτερα στους νέους ανθρώπους, οι οποίοι κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό να κινητοποιηθούν και να αντιληφθούν, όχι μόνο τον τρόπο που το συγκεκριμένο έργο υλοποιείται, αλλά και τη σημασία και τις αρχές των συμμετοχικών διαδικασιών. Αυτές οι κοινοποιήσεις θα μπορούσαν να έχουν την μορφή ηλεκτρονικών μηνυμάτων και ενημερώσεων μέσα από μεγάλες mailing lists, μέσω newsletter, ή με τη μορφή κοινοποιήσεων απευθείας στα διαδικτυακά μέσα.
- Ένα άλλο σημαντικό κομμάτι είναι η διοργάνωση συνεντεύξεων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, η παρουσία σε τηλεοπτικές συζητήσεις (talk shows) και στον τοπικό έντυπο λόγο, με ιδιαίτερη προσοχή ωστόσο στην επιχειρηματολογία που θα παρατεθεί και στην επιλογή του μέσου και της εκπομπής που θα γίνει η παρουσίαση.
- Παρουσία σε δημόσιες κουβέντες, όπως διαβουλεύσεις, δημοτικά συμβούλια, συμβούλια της περιφέρειας κ.λπ., ως κομμάτι της γνωστοποίησης της ύπαρξης συγκεκριμένης πολιτικής, στην οποία οφείλει να τονιστεί ο δημόσιος χαρακτήρας ο οποίος είναι αναγκαίος να προσδοθεί. Ανάλογα με τα θέματα που αντιμετωπίζονται με τον σχεδιασμό μπορεί να πρέπει να γίνει επικέντρωση σε διαφορετικά επιχειρήματα ανάλογα με το ακροατήριο.
- Διαφημίσεις επι πληρωμή, στις οποίες, ενώ το θετικό είναι πως καθορίζει ο ίδιος ο φορέας το τι θα παρουσιαστεί και με ποιό τρόπο, το πρόβλημα είναι πως απαιτείται ένα επενδυτικό κεφάλαιο που μπορεί να μην είναι πάντα διαθέσιμο.

5.10. Πλατφόρμες και ηλεκτρονικά εργαλεία

Καθώς ο συμμετοχικός σχεδιασμός εξελίσσεται με ταχείς ρυθμούς τα τελευταία χρόνια, έχουν αναπτυχθεί διάφορες πλατφόρμες, διαδικτυακά εργαλεία και εξειδικευμένα λογισμικά εργαλεία για την εξυπηρέτηση των αναγκών ομάδων, φορέων και σχεδιαστών που ακολουθούν αντίστοιχες διαδικασίες. Στα πλεονεκτήματα των εργαλείων, που εμπλέκονται με τον χωρικό σχεδιασμό, συγκαταλέγονται η διαχείριση μεγάλου όγκου (χωρικών) δεδομένων σε μικρό χρονικό διάστημα και η δυνατότητα αποστολής τους σε πολλαπλούς παραλήπτες, η φιλική προς το χρήστη διαχείριση/οργάνωση πληροφορίας, η δυνατότητα αξιοποίησης διαφορετικών μορφών πληροφορίας και διάδρασης με αυτήν, η δυνατότητα οπτικοποίησης και διάχυσης της οπτικοποιημένης πληροφορίας προς πολλαπλούς χρήστες, κλπ.

Σε αυτό το πλαίσιο, έχει αλλάξει ριζικά το φάσμα των συμμετοχικών διαδικασιών και των πιθανών αποδεκτών (συμμετέχοντες), διευρύνοντας την προοπτική αξιοποίησης της συμμετοχικής προσέγγισης.

Πιο συγκεκριμένα, οι νέες τεχνολογίες και οι εφαρμογές τους προσφέρουν δυνατότητες για e-συμμετοχή, η οποία συντελεί στην άρση των περιορισμών των κλασικών μεθόδων συμμετοχής, όπως για παράδειγμα η φυσική παρουσία σε συγκεκριμένο χώρο, η εμπλοκή σε

συγκεκριμένο χρόνο, κλπ. Επιπλέον, τα ηλεκτρονικά εργαλεία διευκολύνουν τη συμμετοχή του κοινού στα επιμέρους στάδια της διαδικασίας του σχεδιασμού, με αποτέλεσμα το συμμετοχικό e-σχεδιασμό (participatory e-planning).

Εργαλεία που χρησιμοποιούνται είναι για παράδειγμα τα διαδικτυακά ΓΣΠ συμμετοχής κοινού, τα οποία προσφέρουν τη δυνατότητα e-συμμετοχής του κοινού, κατά την οποία γίνεται χρήση διαδικτυακών χαρτών τόσο για τη βελτίωση της πληροφόρησης του κοινού όσο και για τη συλλογή πληροφορίας (χωρικών δεδομένων) προερχόμενης από το κοινό (crowdsourcing). Απαραίτητα στοιχεία των συστημάτων αυτών είναι η εμπλοκή του κοινού, η υποστήριξη των ακολουθούμενων διαδικασιών από συγκεκριμένους φορείς, η δυνατότητα αλληλεπίδρασης, η χρήση διαδικτύου και η συμμετοχή στη συλλογική προσπάθεια για την περαιτέρω ανάπτυξη των συστημάτων αυτών.

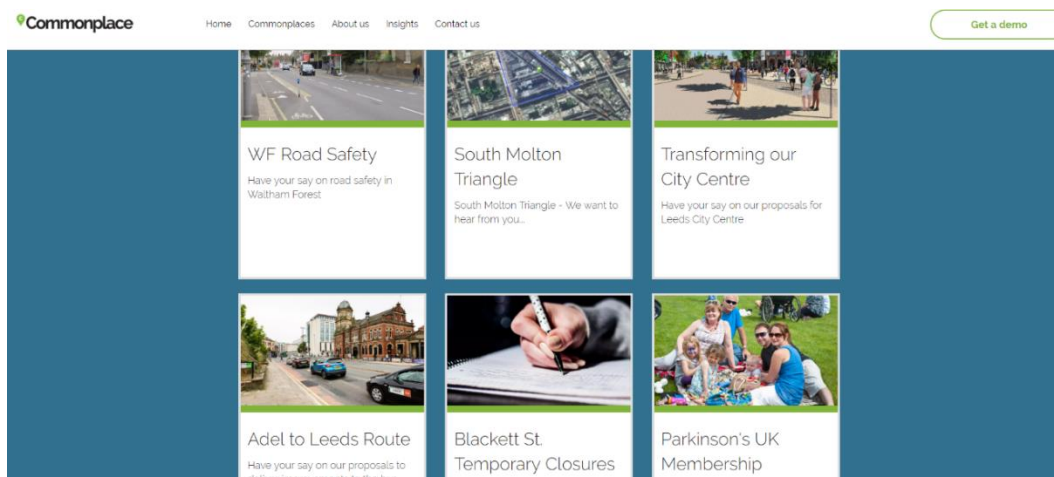
Ο στόχος μέσω της χρήσης νέων τεχνολογιών και πλατφορμών συμμετοχής είναι η συμμετοχή όσο το δυνατόν περισσότερων ανθρώπων σε διαδικασίες ουσιαστικής συμμετοχής και εις βάθος εμπλοκή στη λήψη αποφάσεων.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται διάφορες πλατφόρμες και ηλεκτρονικά εργαλεία συμμετοχικού σχεδιασμού ενώ αναλύονται κάποιες βασικές λειτουργίες που επιτελούν και δυνατότητες που παρέχουν (ανοικτότητα κώδικα και δεδομένων, κλίμακες αξιοποίησης, διαλειτουργικότητα κ.α.). Η λίστα, προφανώς, δεν είναι πλήρης καθώς οι συμμετοχικές διαδικασίες εξελίσσονται και εμπλουτίζονται συνεχώς, με αποτέλεσμα την αντίστοιχη εξέλιξη και των χρησιμοποιούμενων εργαλείων (ή τουλάχιστον των πιο γνωστών από αυτά). Μια ενδεικτική κατηγοριοποίηση τους θα μπορούσε να είναι η ακόλουθη, η οποία σίγουρα δεν είναι η μόνη:

- Εργαλεία και πλατφόρμες για συλλογή δεδομένων (collective mapping).
- Εργαλεία και πλατφόρμες για συμμετοχή στο σχεδιασμό (collective planning).
- Εργαλεία και πλατφόρμες που λαμβάνουν υπόψη τους στον σχεδιασμό την γνώμη των ειδικών (expert knowledge).
- Εργαλεία και πλατφόρμες για τελική διαβούλευση και ευαισθητοποίηση κοινού.

Commonplace¹⁶: Η πλατφόρμα έχει ως στόχο την τοπική συμμετοχή, δηλαδή τον συμμετοχικό σχεδιασμό σε χαμηλότερες κλίμακες όπως είναι μια γειτονιά, χωρίς να αποκλείει την αξιοποίησή της σε μεγαλύτερη κλίμακα. Σε αυτό το πλαίσιο βοηθάει τους σχεδιαστές, τα συμβούλια πολιτών, τις επιτροπές γειτονιάς αλλά και τις δημοτικές αρχές να επικοινωνούν καλύτερα και να συνδιαμορφώνουν διαδικασίες διαβούλευσης και συνδιαμόρφωσης. Μια από τις σημαντικές δυνατότητες της πλατφόρμας είναι η καταγραφή και ο έλεγχος σε πραγματικό χρόνο καθώς η πλατφόρμα ανανεώνεται γρήγορα και με σχετικά αυτόματο τρόπο. Συνεπώς αξιοποιείται σε διαδικασίες σχεδιασμού, ειδικά στη «μικροκλίμακα» και παρέχει συγκεκριμένα γεωχωρικά εργαλεία για το σχεδιασμό μιας γειτονιάς ή συγκεκριμένων προτάσεων γύρω από μια αστική ανάπλαση.

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

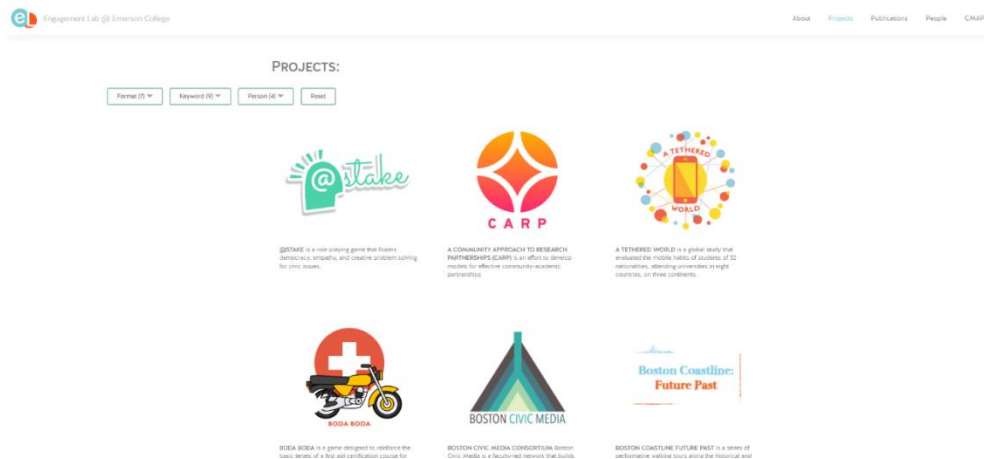

Εικόνα 10: Έργα συμμετοχικού σχεδιασμού που έχουν αναπτυχθεί μέσω της πλατφόρμας Commonplace

Community PlanIt¹⁷: Το Community PlanIt είναι μια online πλατφόρμα παιχνιδιών που ενθαρρύνει τη συζήτηση και την συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες σχεδιασμού για να εμπλέξει σε κάθε σχεδιασμό όσο το δυνατόν περισσότερα ενδιαφερόμενα μέρη. Η πλατφόρμα, μέσω των παιχνιδιών, στοχεύει στην ανάπτυξη ενός τελικά κοινού σχεδίου δράσης που θα έχει συνδιαμορφωθεί από τους πολίτες και τους φορείς υλοποίησης χωρικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο. Παράλληλα, είναι ένα ισχυρό εργαλείο συλλογής δεδομένων που επιτρέπει στους χρήστες να αναλύουν ουσιαστικά τις παρεμβάσεις, π.χ. σε μια γειτονιά, και να εμπλέκουν πραγματικά στη διαδικασία του σχεδιασμού από τα πρώτα, μάλιστα, βήματά του. Η πλατφόρμα θέτει στους συμμετέχοντες μια σειρά από «αποστολές» περιορισμένης χρονικής διάρκειας σε τοπικό επίπεδο. Με αυτό τον τρόπο μαθαίνουν σχετικά με βασικά θέματα που σχετίζονται με τον τόπο τους, αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους και προτείνουν λύσεις στα προβλήματα. Κάθε παιχνίδι ολοκληρώνεται με μια δια ζώσης διαδικασία όπου οι παίκτες συναντιούνται μεταξύ τους και συζητούν τα αποτελέσματα της συμμετοχικής διαδικασίας και τα επόμενα βήματα με τους φορείς λήψης αποφάσεων (π.χ. τον δήμο).

Ήδη, η πλατφόρμα έχει χρησιμοποιηθεί σε ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών κοινοτήτων και ειδών προβλημάτων που ξεπερνούν ακόμα και το επίπεδο της πόλης: από τον καθορισμό των προτεραιοτήτων της δημόσιας υγείας στις γειτονιές μέχρι την αντιμετώπιση της διαχείρισης των αποβλήτων σε περιφερειακή κλίμακα και από τη χάραξη πολιτικής για τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς μέχρι την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων σε εθνικό επίπεδο.

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Εικόνα 11: Έργα συμμετοχικού σχεδιασμού που έχουν αναπτυχθεί με το εργαλείο Community Plant

Geoparazzi¹⁸: Το Geoparazzi είναι ένα εργαλείο που αναπτύχθηκε για να προσφέρει πολύ γρήγορες, ποιοτικές τεχνικές /γεωλογικές έρευνες και συλλογή γεωπληροφοριακών δεδομένων (GIS). Ακόμη και αν ο κύριος στόχος είναι στον τομέα της συλλογής δεδομένων GIS, περιέχει εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ευρέως από απλούς, καθημερινούς χρηστές: π.χ. η δημιουργία και η ενημέρωση ενός ημερολογίου με αποτύπωση σε χάρτη. Ο κύριος στόχος του Geoparazzi είναι προσφέρει μια σειρά από δυνατότητες και λειτουργίες όπως:

- Να ταιριάζει σε οποιαδήποτε κινητό τηλέφωνο και να είναι συμβατό με διάφορα λειτουργικά συστήματα.
- Να προσφέρει τη δυνατότητα να ληφθούν γεωγραφικά αναφερόμενες και ενδεχομένως προσανατολισμένες εικόνες κατά τη διάρκεια μιας έρευνας, με περαιτέρω δυνατότητες εισαγωγής τους σε εφαρμογές GIS όπως το gvSIG.
- Να είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί εύκολα μια σύνδεση διαδικτύου, εάν είναι διαθέσιμη.
- Να είναι εξαιρετικά εύκολο στη χρήση παρέχοντας λίγες αλλά σημαντικές λειτουργίες.

Τα κύρια χαρακτηριστικά που διατίθενται στο Geoparazzi είναι:

- Γεωγραφικά προσδιορισμένες σημειώσεις και αναφορές.
- Γεω-αναφερόμενες και προσανατολισμένες εικόνες.
- Μορφοποιημένες έρευνες δεδομένων.
- Εύκολη εξαγωγή των συλλεγόμενων δεδομένων.
- Προβολές χάρτη με υποστήριξη/δυνατότητα εισαγωγής χωρικών δεδομένων.

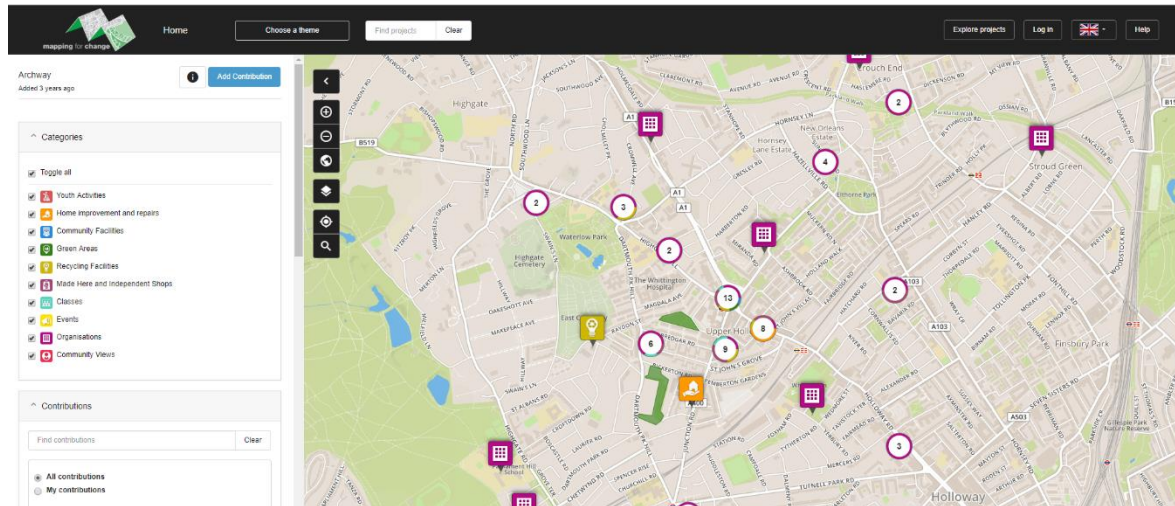
Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

Εικόνα 12: Το περιβάλλον εργασίας του Geopaparazzi σε ένα κινητό τηλέφωνο

Mapping for Change¹⁹: Με τη χρήση των τεχνολογιών του διαδικτύου, η πλατφόρμα Mapping for Change προσφέρει online χαρτογράφηση με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη χαρτών από τις ίδιες τις κοινότητες και τους πολίτες που τους αφορά (μια μορφή community mapping). Μάλιστα οι χάρτες αυτοί αξιοποιούνται ως πόρος για την ανάπτυξη νέων εργαλείων και συμμετοχικών λειτουργιών. Συνολικά η πλατφόρμα είναι ένα ευέλικτο εργαλείο συμμετοχικής χαρτογράφησης καθώς οι παραγόμενοι χάρτες μπορούν να απεικονίσουν δεδομένα, να συγκρίνουν πληροφορίες και να ενθαρρύνουν τη συζήτηση για τα μέρη που έχουν σημασία. Ειδικά οι χάρτες των κοινοτήτων, μπορούν να διευκολύνουν το διάλογο και τη συνεργασία σε διάφορους τομείς, εντός οργανισμών ή μεταξύ κοινοτήτων. Αυτό μπορεί να γίνει για διάφορα έργα, όπως σχεδιασμό γειτονιάς, στέγαση καθώς και τοπικές δράσεις βιωσιμότητας. Η πλατφόρμα ανταποκρίνεται επαρκώς σε διάφορες κλίμακες και προσφέρει διαφορετικά επίπεδα υποστήριξης από την ανάπτυξη ενός ολόκληρου διαδικτυακού συστήματος διαδραστικής χαρτογράφησης μέχρι την πιο απλή ανάπτυξη ενός εργαστηρίου συμμετοχικής διαβούλευσης.

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

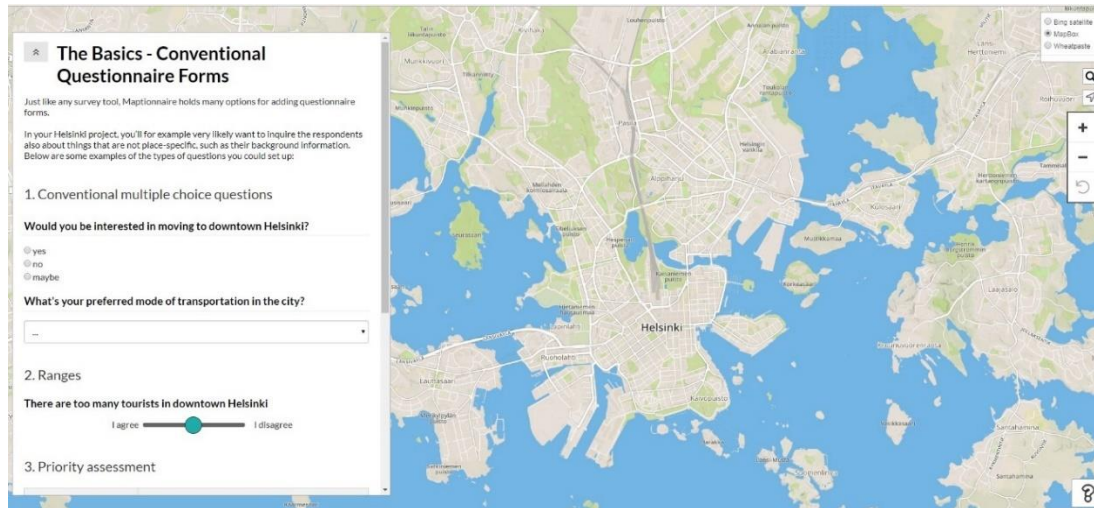

Εικόνα 13: Χάρτης που έχει παραχθεί με χρήση του εργαλείου Mapping for Change

Martionnaire²⁰: Το Martionnaire είναι μια πλατφόρμα SaaS (Software as a service) που βοηθά τους κατοίκους και τους πολεοδόμους να λαμβάνουν αποφάσεις για ανώτερα επίπεδα (και κλίμακες) αστικής ανάπτυξης. Το όνομα του εργαλείου συνδυάζει τις λέξεις χάρτης (map) και ερωτηματολόγιο (questionnaire), που εξηγεί αυτό που μπορεί να προσφέρει το εργαλείο: δημιουργία ερωτηματολογίων με βάση έναν χάρτη. Τόσο οι πολεοδόμοι όσο και οι ερευνητές μπορούν να επωφεληθούν σε μεγάλο βαθμό από τις δυνατότητες πλήρους έρευνας του Martionnaire και από την ευκολία επικοινωνίας με βάση τα χαρτογραφικά δεδομένα.

Το Martionnaire έχει αποδειχθεί εύκολο στη χρήση μεταξύ ατόμων διαφορετικής ηλικίας και εκπαιδευτικού υπόβαθρου. Η υπηρεσία έχει αναπτυχθεί έτσι ώστε η δημιουργία ερωτηματολογίων να είναι εύκολη και να μην απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις στην πληροφορική ή τα GIS. Το ενσωματωμένο εργαλείο ανάλυσης του Martionnaire επιτρέπει στους χρήστες να αναπτύξουν μια βαθύτερη κατανόηση των δεδομένων των ερωτηματολογίων τους και να πραγματοποιήσουν απεικονίσεις των αποτελεσμάτων. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με τη δημιουργία των ερωτηματολογίων: Το Martionnaire διαθέτει φιλική προς το χρήστη διεπαφή, η οποία το καθιστά πολύ απλό για τους συμμετέχοντες. Μπορούν εύκολα τόσο να απαντούν σε συγκεκριμένες ερωτήσεις όσο και να θέτουν τις δικές τους παρατηρήσεις.

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

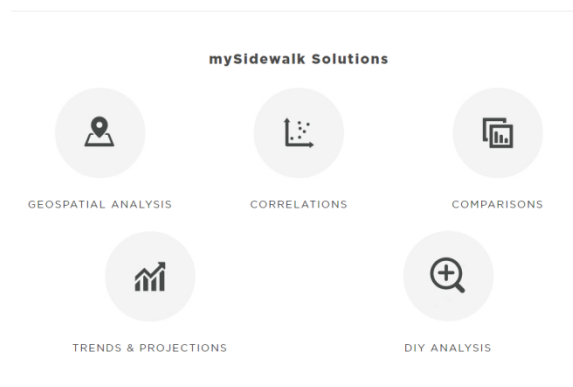

Εικόνα 14: Το περιβάλλον εργασίας του Maptionnaire

mySidewalk²¹: Το εργαλείο χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο από τις τοπικές αρχές (π.χ. δημοτικές αρχές, περιφερειακά συμβούλια κλπ.) προκειμένου να συλλέξουν και να κατανοήσουν καλύτερα τα χωρικά και κοινωνικά δεδομένα για την περιοχή ενδιαφέροντος. Παράλληλα όμως, προσφέρει τη δυνατότητα άμεσης αλληλεπίδρασης με τους πολίτες και τις διαφορετικές κοινότητες για την παρακολούθηση, την ανάλυση και την γνωστοποίηση της πρόοδου σε ένα συγκεκριμένο έργο, στην επίτευξη των στόχων και τα συγκεκριμένα μέτρα απόδοσης. Τέλος, παρέχει στους πολίτες οπτικοποιημένα δεδομένα και χαρτογραφικές αποτυπώσεις που μπορούν να ελέγχονται και να παραμετροποιούνται κατάλληλα.

Η πλατφόρμα αξιοποιείται αυτή τη στιγμή σε περισσότερες από 150 πόλεις στις Η.Π.Α. με άμεση συμμετοχή των πολιτών στη λήψη των χωρικών αποφάσεων και το σχεδιασμό συγκεκριμένων έργων. Το mySidewalk επιτρέπει σε όλες αυτές τις οργανώσεις πολιτών και στις τοπικές αρχές να παρακολουθούν βασικούς δείκτες απόδοσης, να εκτελούν ισχυρή γεωχωρική ανάλυση και να παρουσιάζουν την πρόοδο ενός έργου, μιας διαβούλευσης ή μιας πρότασης ανάπτυξης χρησιμοποιώντας με εύκολο τρόπο τα γεωχωρικά δεδομένα που τους παρέχονται.

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

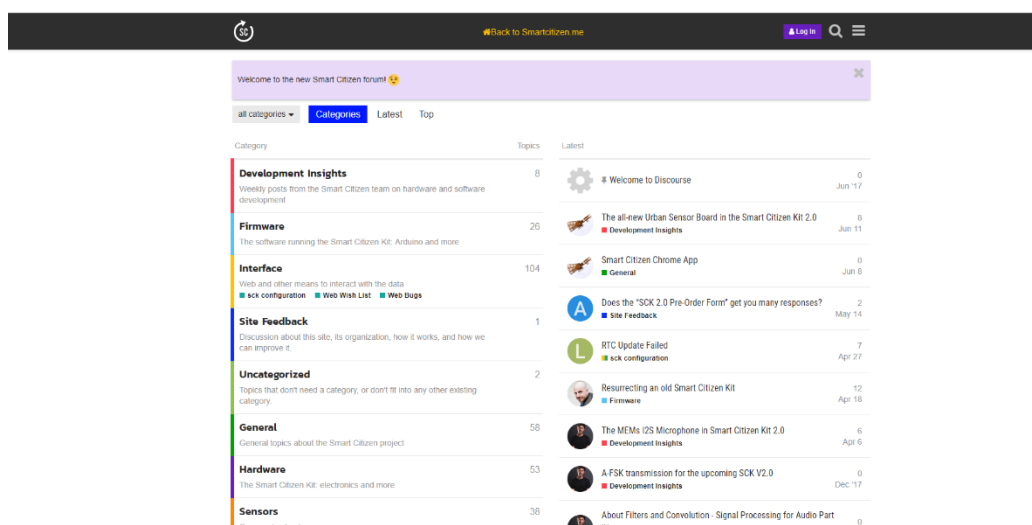

Answer important questions with advanced analytics.

Whether you're talking about vacant properties, emergency response times, multi-family housing units, proximity to parks, or citizen satisfaction, the same questions emerge. mySidewalk helps you answer them with confidence.

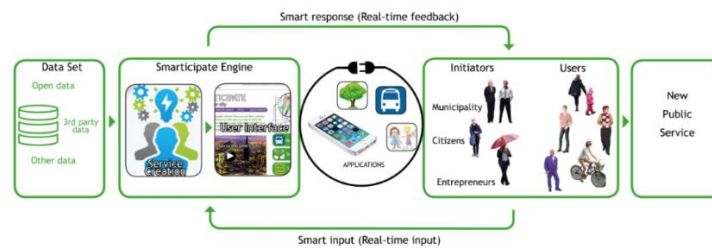
Εικόνα 15: Γεωχωρικά και άλλα εργαλεία που προσφέρει η πλατφόρμα mySidewalk

Smartcitizen²²: Η πλατφόρμα Smartcitizen εστιάζει κυρίως στις περιβαλλοντικές καταγραφές και δράσεις και επί της ουσίας βοηθάει τις κοινότητες από τη μία να μελετήσουν το φυσικό περιβάλλον στο οποίο ζουν και από την άλλη να συμβάλουν στην προστασία και διατήρησή του. Συνεπώς οι λειτουργίες που προσφέρονται έχουν να κάνουν με την περιβαλλοντική παρακολούθηση, το συμμετοχικό σχεδιασμό (για περιβαλλοντικά έργα) την εμπλοκή της κοινότητας και τη συνδημιουργία μαζί με τους σχεδιαστές (π.χ. Αρχιτέκτονες Τοπίου) και τις τοπικές αρχές (π.χ. Διεύθυνση Περιβάλλοντος ενός δήμου). Μάλιστα οι διαχειριστές του έργου και της πλατφόρμας έχουν αναπτύξει και ένα kit αισθητήρων το οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί για διάφορες περιβαλλοντικές μετρήσεις. Για παράδειγμα, ο συνδυασμός πλατφόρμας και αισθητήρων έχει χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία τοπικών χαρτών για τα επίπεδα του θορύβου, την ποιότητα του αέρα, τα επίπεδα ρύπανσης των εδαφών κλπ. Το Smartcitizen χρησιμοποιεί τεχνολογίες ανοιχτού κώδικα, όπως το Arduino, για να επιτρέπει τη συλλογή πληροφοριών από τους πολίτες και τον εύκολο διαμοιρασμό τους σε μεγαλύτερα ακροατήρια ειδικών και μη.

Εικόνα 16: Τα διάφορα φόρουμ για διαβούλευση που προσφέρει η πλατφόρμα Smartcitizen

Smarticipate²³: Η πλατφόρμα Smarticipate θέτει ως στόχο να καταστήσει τα διάφορα δεδομένα που κατέχουν οι «ειδικοί» διαθέσιμα στους πολίτες σε κατανοητή μορφή. Με τον τρόπο αυτό, προσπαθεί να μετατρέψει τα δεδομένα αυτά (π.χ. δείκτες πρασίνου, κυκλοφοριακή συμφόρηση κλπ) από έναν ελάχιστα χρησιμοποιούμενο πόρο σε ένα ζωτικό εργαλείο για το μελλοντικό σχεδιασμό μιας πόλης. Μέσω της πλατφόρμας, οι χρήστες μπορούν να δουν προτεινόμενες αλλαγές αστικού σχεδιασμού σε ένα 3D χάρτη της πόλης τους. Εάν ο χρήστης έχει μια ιδέα να βελτιώσει την πρόταση, μπορεί να κάνει την αλλαγή άμεσα, παρατηρώντας, μάλιστα, τις αλλαγές τους σε πραγματικό χρόνο. Άλλοι χρήστες μπορούν επίσης να δουν τη νέα πρόταση και να την σχολιάσουν. Εάν οι προτεινόμενες αλλαγές συγκρούονται με τη νομοθεσία ή άλλες παραμέτρους, το έξυπνο σύστημα ενημερώνει αυτόματα τον χρήστη και του δίνει λεπτομερείς λόγους απόρριψης βάσει των παρεχόμενων δεδομένων. Εκτός από τις αλλαγές στο αστικό σχεδιασμό, οι πολίτες μπορούν να τροφοδοτούν δεδομένα από τη δική τους τοποθεσία, βελτιώνοντας τα συνολικά διαθέσιμα δεδομένα.

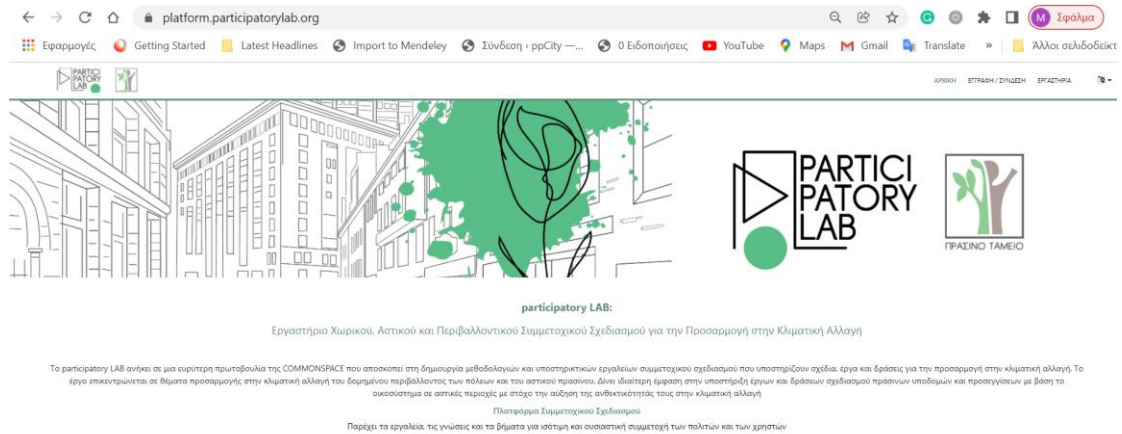

Εικόνα 17: Η μεθοδολογία για το συμμετοχικό σχεδιασμό που ακολουθεί η πλατφόρμα Smarticipate

6. ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ PARTICIPATORY LAB

Η πλατφόρμα συμμετοχικού σχεδιασμού του participatory LAB, αποτελεί ένα καινοτόμο εργαλείο σε περιβάλλον ppWebGIS. Είναι ανοιχτού κώδικα και πλήρως παραμετροποιήσιμο για κάθε περίπτωση. Όλα τα συμμετοχικά εργαστήρια που διενεργούνται μέσω της πλατφόρμας συμμετοχικού σχεδιασμού φιλοξενούνται στον παρακάτω σύνδεσμο:

<https://platform.participatorylab.org/>

Εικόνα 18: Η συμμετοχική πλατφόρμα του participatory LAB

Μπορείτε να παρακολουθήσετε ένα παράδειγμα στο επόμενο βίντεο:

<https://www.youtube.com/watch?v=Reg8T2sL120>

Ακολουθούν επεξηγηματικές εικόνες σχετικά με τις δυνατότητες της πλατφόρμας.

Πλατφόρμα Συμμετοχικού Σχεδιασμού

participatory LAB platform demonstration

Νοέμβριος
2021

commonsspace

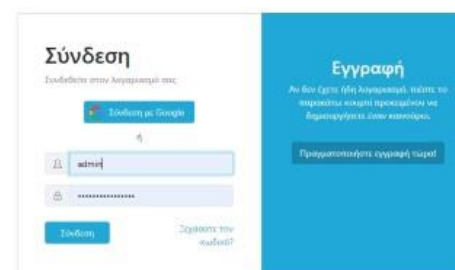
1. Εγγραφή

Εγγραφή χρήστη

Η εγγραφή του χρήστη μπορεί να πραγματοποιηθεί με:

- Με ίδια εγγραφή (Mail)
- Με ίδια εγγραφή (social media profile)
- Με πρόσκληση του διαχειριστή (χωρίς mail)

Υπάρχει δυνατότητα παραμετροποίησης της εγγραφής σχετικά με τα ερωτήματα που θέτει στον χρήστη (username, password, προσωπικά στοιχεία κλπ).

2. Projects

Projects

Η πλατφόρμα δίνει τη δυνατότητα χωρισμού των επί μέρους εφαρμογών ανά κατηγορίες.

Στην κάθε κατηγορία μπορούν να προστεθούν παραπάνω από ένα έργα.

Παράδειγμα:

Κατηγορία:

Πιλοτική Εφαρμογή «Αστική Θερμική Νησίδα»

Project 1:

1^ο Εργαστήριο «Αναγνώριση γειτονιάς»

Project 2:

2^ο Εργαστήριο «Πρόταση φυτεύσεων»

ita/category/pilot-athens-heat

Visible

Autosubscribe

Start name pilot-athens-heat

Αστική Θερμική Νησίδα

Αστική Θερμική Νησίδα. Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του πυκνά δημημένου χώρου. Πρόκειται για το φαινόμενο κατά το οποίο έχουμε αυξημένες θερμοκρασίες, τόσο κατά τη μέρα όσο και τη νύχτα, σε σύγκριση με τη θερμοκρασία των περιφερειακών και αγροτικών περιοχών.

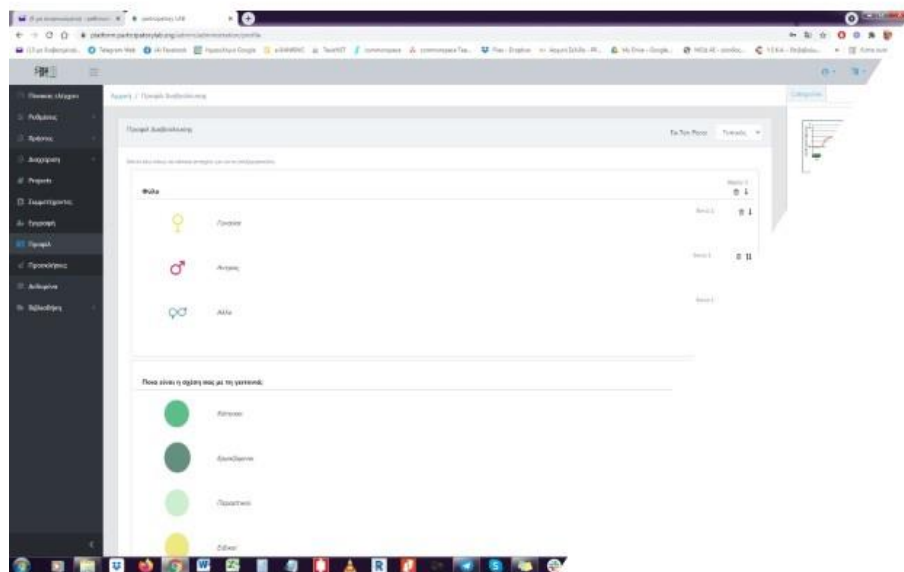
Urban Residential Suburban Residential Rural Farmland

Downtown Park

Save Save and make Active Reset

© 2020

3. Προφίλ

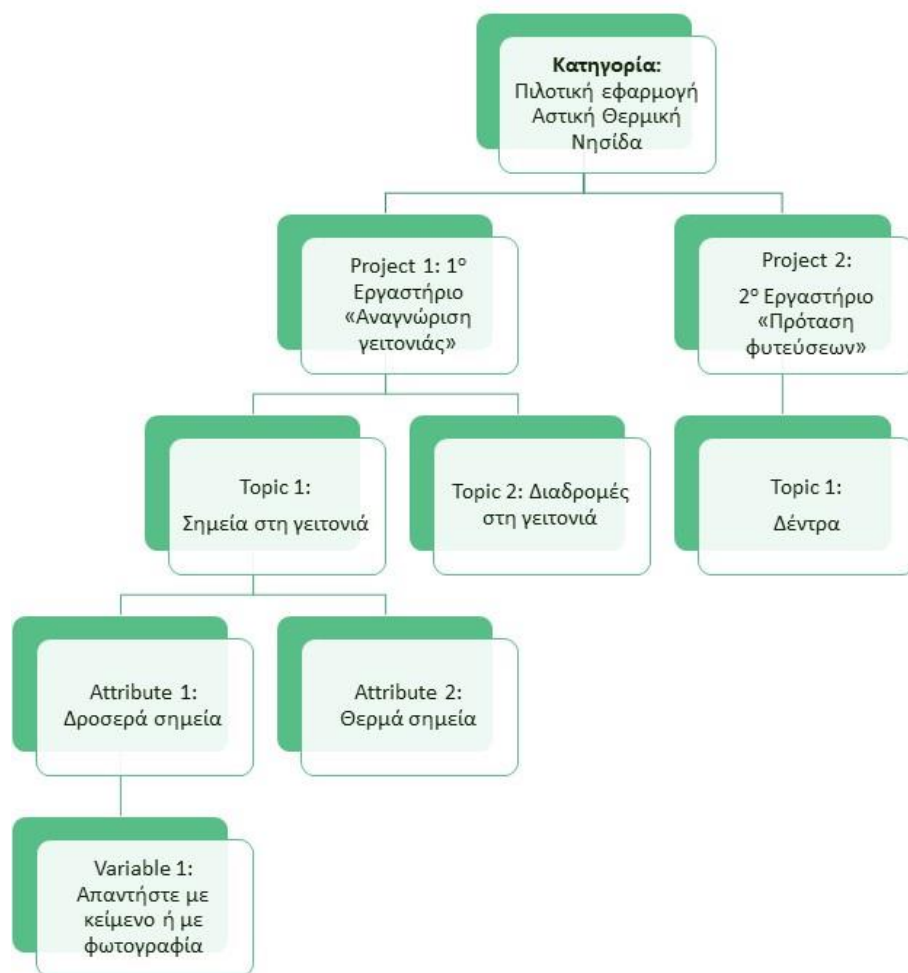
Προφίλ διαβούλευσης

Μπορεί να παραμετροποιηθεί το προφίλ του χρήστη ανά κατηγορία.

Ενδεικτικά:

- Φύλο
- Ιδιότητα

Κάθε ερώτηση μπορεί να έχει διαφορετικό βάρος για την τελική διαβούλευση.

4. Παραμετροποίηση

Παραμετροποίηση

Η παραμετροποίηση της πλατφόρμας είναι πολύ απλή και δεν χρειάζεται ειδικός developer για κάθε εφαρμογή.

Αρκεί να σχεδιαστεί το εργαστήριο και οι ανάγκες του και να «μεταφραστεί» σε δενδροδιάγραμμα με βάθος πέντε «σκαλοπατιών» το πολύ.

Υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί τρόποι να δομηθούν οι ερωτήσεις. Αυτό εξαρτάται από τα αποτελέσματα που θέλουμε να εξάγουμε και πως επιθυμούμε να οργανωθούν.

6

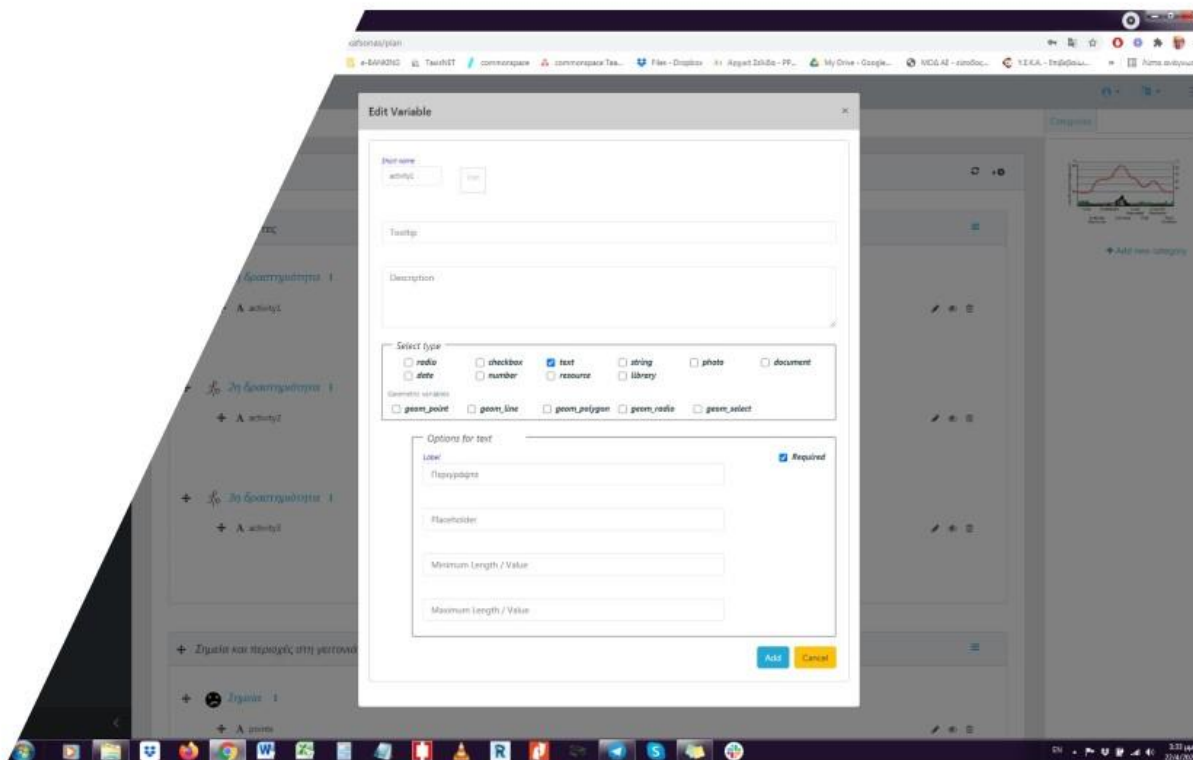
5. Μεταβλητές

Μεταβλητές

Η απάντηση του χρήστη μπορεί να γίνει με πολλούς τρόπους και να είναι χωρική (σημείωση στο χάρτη) ή μη.

Ενδεικτικά:

- Ελεύθερο κείμενο
- Πολλαπλής επιλογής
- Διαβάθμιση
- Επιλογή από βιβλιοθήκη
- Ανέβασμα αρχείου

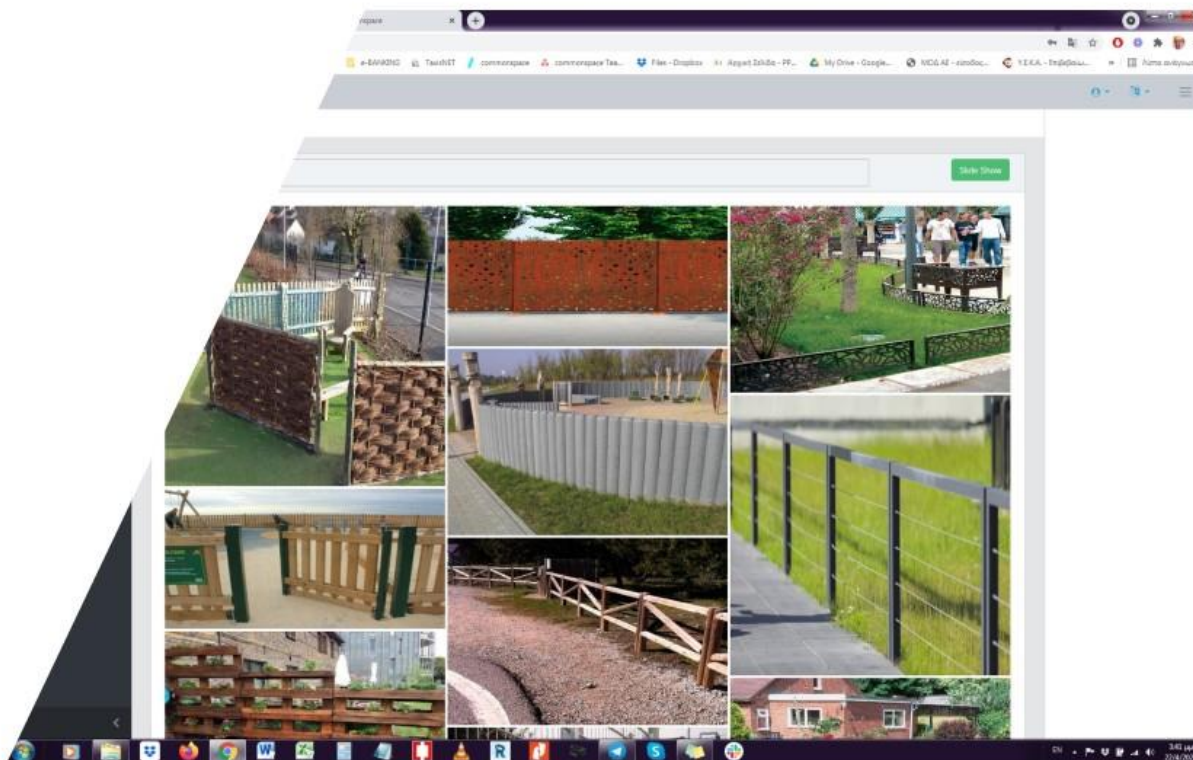

6. Βιβλιοθήκη

Βιβλιοθήκη

Η πλατφόρμα δίνει τη δυνατότητα συγκρότησης βιβλιοθηκών με φωτογραφίες ή άλλου τύπου αρχεία. Για παράδειγμα σε ένα σχεδιαστικό εργαστήριο, ο χρήστης μπορεί να επιλέξει από έναν κατάλογο υλικών αστικού εξοπλισμού και να τα τοποθετήσει πάνω σε κάτοψη στον χάρτη.

Η εύρεση της φωτογραφίας ή του αρχείου γίνεται πολύ εύκολα με τη χρήση tags.

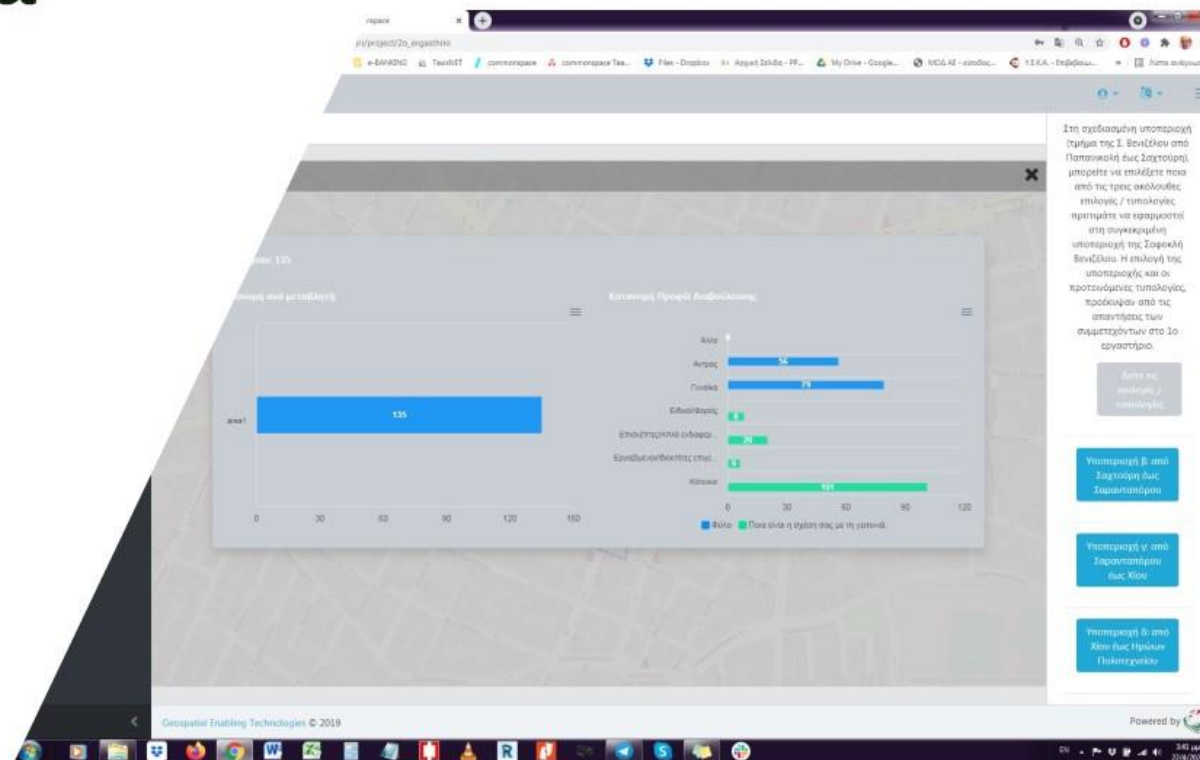

7. Αποτελέσματα

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα μπορούν να είναι ορατά ή όχι στους χρήστες.

Επιπλέον εξάγονται σε csv και geojson και οπτικοποιούνται αυτόματα στην πλατφόρμα.

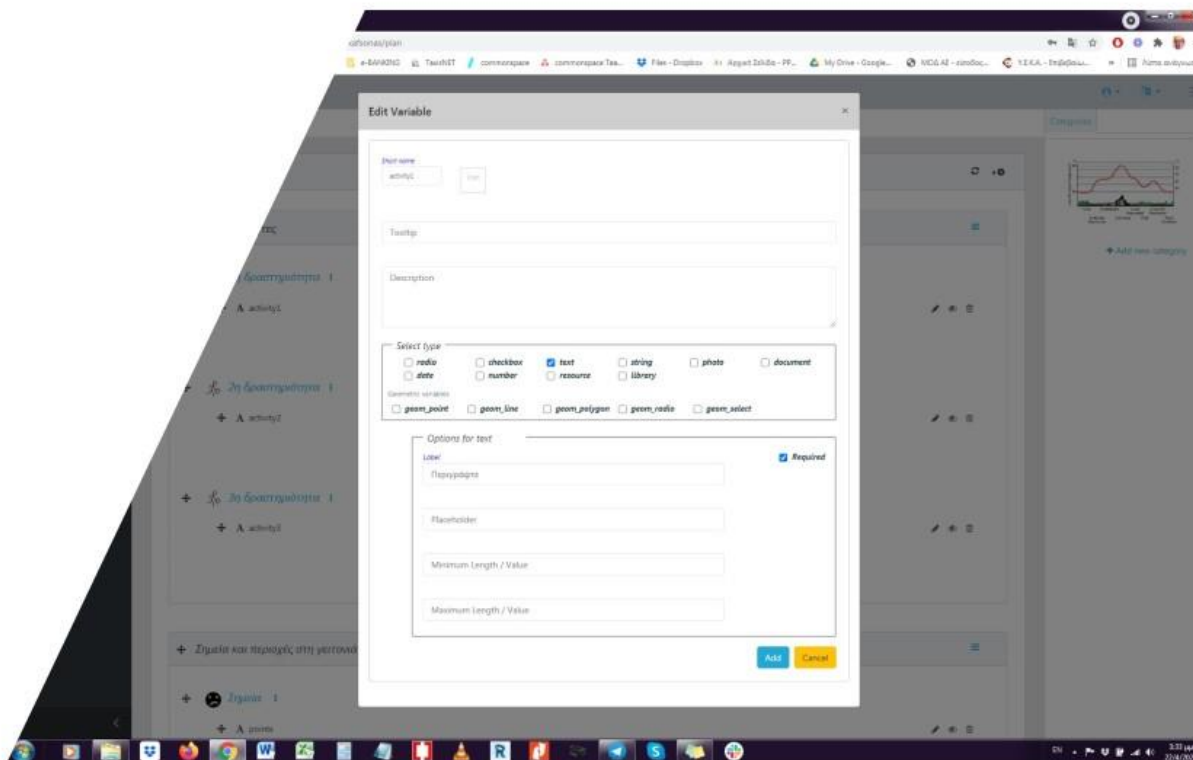
8. Δυνατότητες

Δυνατότητες

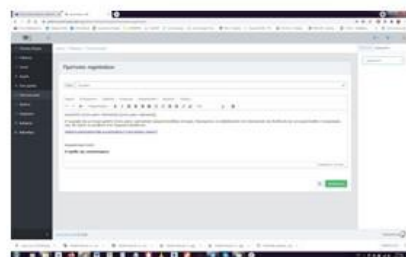
Η πλατφόρμα μπορεί να υποστηρίξει διαφορετικές ανάγκες έργων και έχει διάφορες λειτουργίες.

Ενδεικτικά:

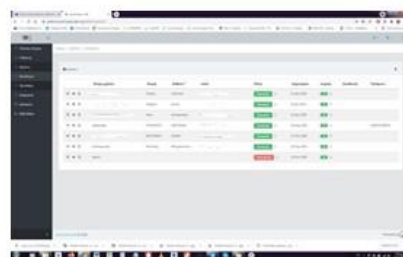
- Τρόπος εγγραφής
- Πρότυπα mail και προσκλήσεις
- Προφίλ διαβούλευσης
- Χωρικά ερωτηματολόγια
- Εργαλεία σχεδιασμού
- Διαβούλευση
- Forum

Back end

Πρότυπα

Χρήστες

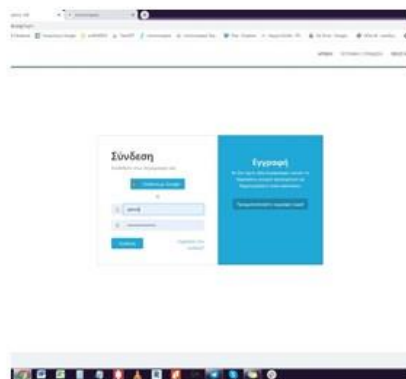

Προσκλήσεις

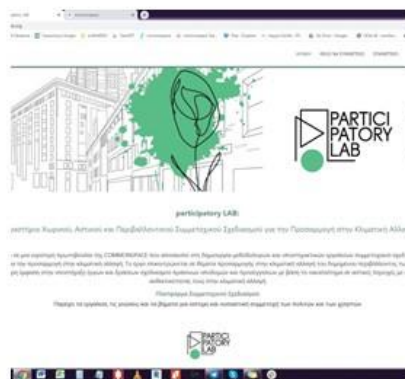

Δεδομένα

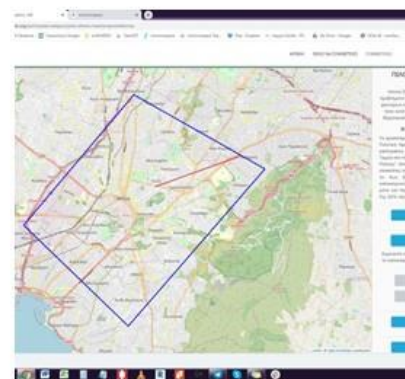
Front end

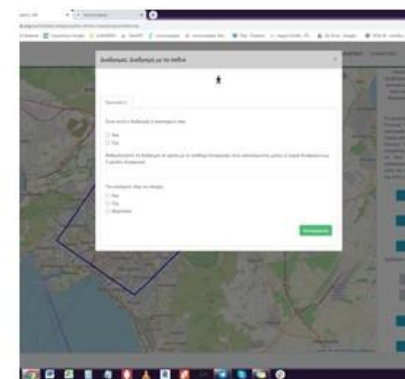
Registration

About

Question

Answer

Π3.5: Ηλεκτρονικός Οδηγός Χωρικού, Αστικού και Περιβαλλοντικού Συμμετοχικού Σχεδιασμού για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή.

platform.participatorylab.org/participate/category/pilot-athens-heat/project/kafsonas

ΑΡΧΙΚΗ ΘΕΛΩ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΩ ΣΥΜΜΕΤΕΧΩ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΑΘΟΥΣΑΚΗ

ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ - Αστική Θερμική Νησίδα

Αστική Θερμική Νησίδα. Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα του πυκνά δημημένου χώρου. Πρόκειται για το φαινόμενο κατά το οποίο έχουμε αυξημένες θερμοκρασίες, τόσο κατά τη μέρα όσο και τη νύχτα, σε σύγκριση με τη θερμοκρασία των περιωστικών και αγροτικών περιοχών.

Η γειτονιά μου στον καύσινα

Το εργαστήριο "Η γειτονιά μου στον καύσινα" ανήκει στην Πιλοτική Εφαρμογή "Αστική Θερμική Νησίδα" του έργου participatory LAB που χρηματοδοτείται από το Πράσινο Ταμείο στο πλαίσιο της δράσης "Καινοτόμες Δράσεις με τους Πολίτες". Απευθύνεται σε όλους και όλες τους κατοίκους ή επισκέπτες της Αθήνας με σκοπό να συλλέξουμε στοιχεία για το πως βιώνουν οι πολίτες τον καύσινα τους καλοκαιρινούς μήνες στην Αθήνα. Παρακαλούμε απαντήστε μόνο για περιοχές για τις οποίες έχετε βιωματική γνώση, π.χ. ζείτε εργάζεστε, επισκέπτεστε συχνά.

Δραστηριότητες

Τμήμα και περιοχές στη γειτονιά

Αναδρομές

Δημόσιοι χώροι

Αίσθημα δυσφορίας

Powered by

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- ¹ <https://www.nht.org.au/sites/default/files/resources/community-development-toolkit/community-development-resource.pdf>
- ² <https://wfp.tind.io/record/5519>
- ³ http://www.catpaisatge.net/eng/documentacio_doc_1.php
- ⁴ <https://dilgpprd.blob.core.windows.net/general/Communityengagementtoolkit.pdf>
- ⁵ <https://www.transformgov.org/documents/10-steps-creating-public-participation-plan>
- ⁶ <https://www.lgc.org/resource/participation-tools-community-planning/>
- ⁷ Στρατηγέα, Α., 2015. *Θεωρία και μέθοδοι συμμετοχικού σχεδιασμού*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5428>
- ⁸ <https://repository.participatorylab.org/group/hjektrov1kos-odnyos>
- ⁹ Creighton, J. L. (2005). *The Public Participation Handbook. Making Better Decisions Through Citizen Involvement*. Jossey-Bass: San Francisco.
- ¹⁰ World Food Programme (2001). *Participatory Techniques. A WFP Guide. CIDA and DFID-UK: Toronto and London*.
- ¹¹ <https://www.iap2.org/page/corevalues>
- ¹² <http://pdc.ceu.hu/archive/00002419/01/AwakeningParticipation.pdf>
- ¹³ Albermarle County, Virginia (2015). *10 Steps for Creating a Public Participation Plan*. TJPDC: Charlottesville
- ¹⁴ Παροχή υπηρεσιών συμβούλου συμμετοχικού σχεδιασμού για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό της νήσου Γαύδου <https://www.commonspace.gr/gavdos-communities>
- ¹⁵ Community development Toolkit σελ 35
- ¹⁶ <https://www.commonplace.is/>
- ¹⁷ <https://elab.emerson.edu/projects/community-planit>
- ¹⁸ http://geopaparazzi.github.io/geopaparazzi/#_the_main_view
- ¹⁹ <https://mappingforchange.org.uk/>
- ²⁰ <https://maptionnaire.com/>
- ²¹ <http://mysidewalk.com/product-mysidewalk/>
- ²² <https://smartcitizen.me/>
- ²³ <https://www.smarticipate.eu/platform/>